TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2020. gada 10. novembrī*

Valsts pienākumu neizpilde – Vide – Direktīva 2008/50/EK – Apkārtējā gaisa kvalitāte – 13. panta 1. punkts un XI pielikums – Attiecībā uz mikrodaļiņām (PM_{10}) noteikto robežlielumu sistemātiska un ilgstoša pārsniegšana dažās Itālijas zonās un aglomerācijās – 23. panta 1. punkts – XV pielikums – "Pēc iespējas īsāks" pārsniegšanas laikposms – Atbilstīgi pasākumi

Lietā C-644/18

par prasību sakarā ar pienākumu neizpildi atbilstoši LESD 258. pantam, ko 2018. gada 13. oktobrī cēla

Eiropas Komisija, ko sākotnēji pārstāvēja *G. Gattinara* un *K. Petersen*, pēc tam *G. Gattinara* un *E. Manhaeve*, pārstāvji,

prasītāja,

pret

Itālijas Republiku, ko pārstāv *G. Palmieri*, pārstāve, kurai palīdz *F. De Luca* un *P. Gentili*, *avvocati dello Stato*,

atbildētāja,

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietniece R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], palātu priekšsēdētāji Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], A. Prehala [*A. Prechal*], N. Pisarra [*N. Piçarra*] un A. Kumins [*A. Kumin*] (referents), tiesneši E. Juhāss [*E. Juhász*], M. Safjans [*M. Safjan*], D. Švābi [*D. Šváby*], S. Rodins [*S. Rodin*], F. Biltšens [*F. Biltgen*], K. Jirimēe [*K. Jürimäe*], K. Likurgs [*C. Lycourgos*] un P. Dž. Švīrebs [*P. G. Xuereb*],

ģenerāladvokāts: M. Špunars [*M. Szpunar*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procedūru,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – itāļu.

Spriedums

1 Eiropas Komisija savā prasības pieteikumā lūdz Tiesu atzīt, ka Itālijas Republika:

– sistemātiski un ilgstoši pārsniegdama PM_{10} koncentrācijas robežlielumus (turpmāk tekstā – "PM_{10} robežlielumi") un turpinādama pārsniegt:

  – dienas robežlielumu:

    – no 2008. gada šādās zonās: IT1212 (Valles Delsako zona); IT1215 (Romas aglomerācija); IT1507 (bijusī zona IT1501, sanitārā zona – Neapoles un Kazertas teritorija); IT0892 (Emīlija-Romanja, Rietumu līdzenums); IT0893 (Emīlija-Romanja, Austrumu līdzenums); IT0306 (Milānas aglomerācija); IT0307 (Bergāmo aglomerācija); IT0308 (Brešas aglomerācija); IT0309 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju A); IT0310 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju B); IT0312 (Lombardija, zemiene D); IT0119 (Pjemontas līdzenums); IT0120 (Pjemontas pakalne);

    – no 2009. gada šādās zonās: IT0508 un IT0509 (bijusī zona IT0501, Venēcijas-Trevizo aglomerācija); IT0510 (bijusī zona IT0502, Padujas aglomerācija); IT0511 (bijusī zona IT0503, Vičencas aglomerācija), IT0512 (bijusī zona IT0504, Veronas aglomerācija); IT0513 un IT0514 (bijusī zona IT0505; zona A1 – Venēcijas province);

    – no 2008. līdz 2013. gadam un pēc tam atkal no 2015. gada zonā IT0907 (Prato-Pistoijas zona);

    – no 2008. līdz 2012. gadam un pēc tam atkal no 2014. gada zonās IT0909 (Arno upes ielejas ap Pizu [*Valdarno Pisano*] un Lukas līdzenuma zonas) un IT0118 (Turīnas aglomerācija);

    – no 2008. līdz 2009. gadam un pēc tam atkal no 2011. gada zonās IT1008 (Terni ielejas zona) un IT1508 (bijusī zona IT1504, Benevento piekalnes zona);

    – 2008. gadā un pēc tam atkal no 2011. gada zonā IT1613 (Apūlija – rūpnieciskā zona);

    – no 2008. līdz 2012. gadam, 2014. gadā un no 2016. gada zonā IT1911 (Palermo aglomerācija); kā arī

  – gada robežlielumu šādās zonās: IT1212 (Valle Delsako) no 2008. gada un bez pārtraukuma vismaz līdz 2016. gadam; IT0508 un IT0509 (bijusī zona IT0501, Venēcijas-Trevizo aglomerācija) 2009., 2011. un 2015. gadā; IT0511 (bijusī zona IT0503, Vičencas aglomerācija) 2011., 2012. un 2015. gadā; IT0306 (Milānas aglomerācija), IT0308 (Brešas aglomerācija), IT0309 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju A) un IT0310 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju B) no 2008. līdz 2013. gadam un no 2015. gada; IT0118 (Turīnas aglomerācija) no 2008. līdz 2012. gadam un no 2015. gada,

nav izpildījusi savu pienākumu, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/50/EK (2008. gada 21. maijs) par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai (OV 2008, L 152, 1. lpp.) 13. panta kopsakarā ar tās XI pielikumu,

un,

– kopš 2010. gada 11. jūnija neveikdama atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu PM_{10} robežlielumu ievērošanu visās šajās zonās, Itālijas Republika nav izpildījusi pienākumus, kas noteikti Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punktā, to skatot atsevišķi un kopsakarā ar šīs direktīvas XV pielikuma A iedaļu, un, konkrētāk, direktīvas 23. panta 1. punkta otrajā daļā paredzēto pienākumu nodrošināt, lai robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks.

Atbilstošās tiesību normas

Direktīva 96/62/EK

2 Padomes Direktīvas 96/62/EK (1996. gada 27. septembris) par apkārtējā gaisa kvalitātes novērtēšanu un pārvaldību (OV 1996, L 296, 55. lpp.) 8. panta "Pasākumi zonās, kurās piesārņojuma līmenis pārsniedz robežvērtību" 1., 3. un 4. punktā bija noteikts:

"1. Dalībvalstis sastāda zonu un aglomerāciju sarakstu, kurās viena vai vairāku piesārņojošu vielu koncentrācija pārsniedz robežvērtības un pielaides summu.

[..]

3. Šā panta 1. punktā minētajās zonās un aglomerācijās dalībvalstis veic pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiek izstrādāts un īstenots plāns vai programma piesārņojuma samazināšanai līdz robežvērtībai noteiktā termiņā.

Minētais plāns vai programma jānodod atklātībai, un tajā obligāti jābūt vismaz IV pielikumā uzskaitītajai informācijai.

4. Šā panta 1. punktā minētajās zonās un aglomerācijās, kurās robežvērtības pārsniedz vairākas piesārņojošas vielas, dalībvalstis izstrādā vienotu plānu šo vielu radītā piesārņojuma samazināšanai."

Direktīva 1999/30/EK

3 Padomes Direktīvas 1999/30/EK (1999. gada 22. aprīlis) par robežvērtību noteikšanu sēra dioksīda, slāpekļa dioksīda un slāpekļa oksīdu, makrodaļiņu un svina koncentrācijai apkārtējā gaisā (OV 1999, L 163, 41. lpp.) 5. panta "Makrodaļiņas" 1. punktā bija noteikts:

"Dalībvalstis veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka saskaņā ar 7. pantu noteiktā PM_{10} makrodaļiņu koncentrācija apkārtējā gaisā III pielikuma I iedaļā norādītajos termiņos nepārsniedz tajā noteiktās robežvērtības.

[..]"

4 Šīs direktīvas III pielikumā bija precizēts, ka attiecībā uz PM_{10} makrodaļiņām datums, no kura bija jāievēro robežlielumi, bija 2005. gada 1. janvāris.

Direktīva 2008/50

5 Ar Direktīvu 2008/50, kas stājās spēkā 2008. gada 11. jūnijā, tika aizstāti pieci iepriekšējie leģislatīvie akti attiecībā uz apkārtējā gaisa kvalitātes novērtēšanu un pārvaldību, tostarp Direktīvas 96/62 un 1999/30, kuras spēku zaudēja 2010. gada 11. jūnijā, kā izriet no Direktīvas 2008/50 31. panta.

6 Direktīvas 2008/50 17. un 18. apsvērumā ir teikts:

"(17) Visām atbilstīgajām iestādēm prioritārā kārtā rūpīgi jāizvērtē nepieciešamie [Eiropas Savienības] pasākumi emisiju samazināšanai to rašanās vietā, jo īpaši pasākumi, lai uzlabotu [Savienības] tiesību aktus attiecībā uz rūpnieciskajām emisijām, lai ierobežotu izplūdes emisijas no lieljaudas transporta dzinējiem, lai aizvien samazinātu dalībvalstīm atļautās galveno piesārņotāju emisijas, kā arī emisijas, kas saistītas ar degvielas uzpildi transportam ar benzīna dzinējiem degvielas uzpildes stacijās, un lai risinātu jautājumu par sēra saturu degvielās, tostarp arī kuģu degvielā.

(18) Zonām vai aglomerācijām, kurās piesārņojošo vielu koncentrācija gaisā pārsniedz piemērojamos gaisa kvalitātes mērķlielumus vai robežlielumus, attiecīgā gadījumā ņemot vērā jebkādu pagaidu pielaidi, būtu jāsagatavo gaisa kvalitātes plāni vai programmas. Gaisu piesārņojošās vielas emitē daudzi dažādi avoti un darbības. Lai nodrošinātu politikas saskanību, tādiem gaisa kvalitātes plāniem un programmām vajadzētu būt pēc iespējas konsekventākiem un lielākā saskaņā ar plāniem un programmām, kas izstrādātas atbilstīgi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2001/80/EK (2001. gada 23. oktobris) par ierobežojumiem attiecībā uz dažu piesārņojošo vielu emisiju gaisā no lielām sadedzināšanas iekārtām [(OV 2001, L 309, 1. lpp.)], [Eiropas Parlamenta un Padomes] Direktīvai 2001/81/EK [(2001. gada 23. oktobris) par valstīm noteikto maksimāli pieļaujamo emisiju dažām atmosfēru piesārņojošām vielām (OV 2001, L 309, 22. lpp.)] un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2002/49/EK (2002. gada 25. jūnijs) par vides trokšņa novērtēšanu un pārvaldību [(OV 2002, L 189, 12. lpp.)]. Pilnībā tiks ņemti vērā arī mērķi attiecībā uz apkārtējā gaisa kvalitāti, kas paredzēti šajā direktīvā, piešķirot atļaujas rūpnieciskajām darbībām saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2008/1/EK (2008. gada 15. janvāris) par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli [(OV 2008, L 24, 8. lpp.)]."

7 Direktīvas 2008/50 1. panta "Priekšmets" 1.–3. punktā ir noteikts:

"Ar šo direktīvu ir paredzēti pasākumi, lai:

1) noteiktu un izvirzītu mērķus gaisa kvalitātei, novēršot, nepieļaujot vai mazinot kaitīgu iedarbību uz cilvēku veselību un vidi kopumā;

2) gaisa kvalitāti dalībvalstīs vērtētu saskaņā ar vienotām metodēm un kritērijiem;

3) iegūtu informāciju par gaisa kvalitāti, palīdzot novērst gaisa piesārņojumu un kairinājumus, kā arī lai pārraudzītu valstu un [Savienības] pasākumu radītās ilgtermiņa attīstības tendences un uzlabojumus."

8 Šīs direktīvas 2. panta "Definīcijas" 5., 7.–9. un 16.–18. punktā ir paredzēts:

"Šajā direktīvā:

[..]

5) "robežlielums" ir zinātniski pamatots piesārņojuma līmenis, kas noteikts, lai novērstu, nepieļautu vai mazinātu šā piesārņojuma kaitīgo iedarbību uz cilvēka veselību un/vai uz vidi kopumā un kas jāsasniedz noteiktā termiņā, un ko pēc tam nedrīkst pārsniegt;

[..]

7) "pielaides robeža" ir procentos izteikts robežlieluma pārsniegums, kas pieļaujams saskaņā ar šīs direktīvas nosacījumiem;

8) "gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni" ir plāni, kuros paredzēti pasākumi, lai sasniegtu robežlielumu vai mērķlielumu;

9) "mērķlielums" ir piesārņojuma līmenis, kas noteikts, lai novērstu, nepieļautu vai mazinātu šā piesārņojuma kaitīgo iedarbību uz cilvēka veselību un/vai uz vidi kopumā; noteiktā termiņā pēc iespējas jānovērš minētā lieluma pārsniegums;

[..]

16) "zona" ir dalībvalsts teritorijas daļa, ko dalībvalsts noteikusi gaisa kvalitātes novērtēšanas un pārvaldības vajadzībām;

17) "aglomerācija" ir zona (konurbācija), kurā iedzīvotāju skaits pārsniedz 250 000, vai zona, kurā iedzīvotāju skaits nepārsniedz 250 000, bet kurā ir konkrēts iedzīvotāju blīvums uz km^2, kā noteikusi dalībvalsts;

18) "PM_{10}" ir cietās daļiņas, kuras nosaka, laižot gaisu caur selektīvo sprauslu, kas definēta standartmetodē PM_{10} paraugu ņemšanai un mērījumu veikšanai [EN 12341], ar aerodinamisko diametru 10 μm, tādējādi aizturot vismaz 50 % cieto daļiņu;

[..]."

9 Minētās direktīvas 13. panta "Cilvēku veselības aizsardzības robežlielumi un trauksmes līmeņi" 1. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis nodrošina to, ka sēra dioksīda, PM_{10}, svina un oglekļa oksīda koncentrācija gaisā to zonās un aglomerācijās nepārsniedz XI pielikumā noteiktos robežlielumus.

[..]

Atbilstību šīm prasībām novērtē saskaņā ar III pielikumu.

Pielaides robežu, kas noteikta XI pielikumā, piemēro saskaņā ar 23. panta 1. punktu un 22. panta 3. punktu."

10 Direktīvas 2008/50 20. panta "Dabisko avotu radītais piesārņojums" 1. un 2. punktā ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis par konkrētu gadu nosūta Komisijai tādu zonu un aglomerāciju sarakstus, kurās konkrētai piesārņojošai vielai noteiktu robežlielumu pārsniegumus izraisa dabisko avotu radītais piesārņojums. Dalībvalstis informē par koncentrācijām un pienesuma avotiem, kā arī sniedz pierādījumus par to, ka pārsniegums ir radies no dabiskajiem avotiem.

2. Ja Komisiju saskaņā ar 1. punktu informē par pārsniegumu, kas radies no dabiskajiem avotiem, šo pārsniegumu neuzskata par pārsniegumu šīs direktīvas izpratnē."

11 Saskaņā ar šīs direktīvas 21. panta "Pārsniegumi, ko rada ceļu nokaisīšana ar smiltīm vai sāli ziemā" 1.–4. punktu dalībvalstis var noteikt zonas un aglomerācijas, kurās PM_{10} robežlielumi gaisā ir pārsniegti atkārtotas cieto daļiņu suspensijas dēļ pēc ceļu nokaisīšanas ar smiltīm vai sāli ziemā. Dalībvalstis sniedz vajadzīgos pierādījumus, lai parādītu, ka robežlieluma pārsnieguma iemesls ir šādas atkārtoti suspendētas cietās daļiņas un ka ir veikti attiecīgi pasākumi, lai mazinātu to koncentrāciju. Neskarot minētās direktīvas 20. pantu, dalībvalstīm ir jāizstrādā šīs pašas direktīvas 23. pantā paredzētie gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni tikai, ciktāl robežlieluma pārsniegumu var attiecināt uz PM_{10} avotiem, kas nav ceļu nokaisīšana ar smiltīm vai sāli ziemā.

12 Šīs pašas direktīvas 22. pants "Izpildes termiņu atlikšana un atbrīvojums no konkrētu robežlielumu piemērošanas pienākuma" ir formulēts šādi:

"1. Ja konkrētā zonā vai aglomerācijā atbilstību slāpekļa dioksīda vai benzola robežlielumiem nevar sasniegt XI pielikumā paredzētajā termiņā, dalībvalstis šai konkrētajai zonai vai aglomerācijai var atlikt minēto termiņu par ne vairāk kā pieciem gadiem ar nosacījumu, ka saskaņā ar 23. pantu gaisa kvalitātes plānu izstrādā zonām un aglomerācijām, uz kurām attiektos atlikšana; šādu gaisa kvalitātes plānu papildina ar XV pielikuma B iedaļā minēto informāciju, kas saistīta ar attiecīgām piesārņojošām vielām, un tajā uzskatāmi parāda, kā līdz jaunā termiņa beigām nodrošinās atbilstību robežlielumiem.

2. Ja konkrētā zonā vai aglomerācijā atbilstību XI pielikumā noteiktajiem PM_{10} robežlielumiem nevar sasniegt konkrētajai vietai raksturīgu izkliedes īpatnību, nelabvēlīgu klimatisko apstākļu vai pārrobežu ietekmes dēļ, dalībvalsts tiek atbrīvota no pienākuma līdz 2011. gada 11. jūnijam nodrošināt atbilstību minētajiem robežlielumiem, ja ir ievēroti 1. punktā paredzētie nosacījumi un ja dalībvalsts pierāda, ka, lai ievērotu termiņus, ir veikti visi atbilstīgie pasākumi valsts, reģionālā un vietējā līmenī.

3. Ja kāda dalībvalsts piemēro 1. vai 2. punktu, tā nodrošina, ka robežlieluma pārsniegums nevienai piesārņojošai vielai nav lielāks par maksimālo pielaides robežu, kas katrai attiecīgai piesārņojošai vielai ir dota XI pielikumā.

4. Dalībvalstis dara Komisijai zināmus gadījumus, kad tās uzskata, ka jāpiemēro 1. vai 2. punkts, kā arī dara zināmu 1. punktā minēto gaisa kvalitātes plānu, tostarp visu attiecīgo informāciju, kas Komisijai vajadzīga, lai novērtētu to, vai attiecīgie nosacījumi ir ievēroti. Komisija novērtējumā ņem vērā dalībvalsts veikto pasākumu aplēsto ietekmi uz apkārtējā gaisa kvalitāti dalībvalstīs patlaban un nākotnē, kā arī Kopienas pašreizējo pasākumu un plānoto [Savienības] pasākumu, kurus Komisija ierosinās, aplēsto ietekmi uz gaisa kvalitāti.

Ja deviņos mēnešos no minētā paziņojuma saņemšanas dienas Komisija nav cēlusi iebildumus, uzskata, ka attiecīgie nosacījumi 1. vai 2. punkta piemērošanai ir ievēroti.

Ja ir iebildumi, Komisija var prasīt, lai dalībvalstis precizē esošos vai izstrādā jaunus gaisa kvalitātes plānus."

13 Direktīvas 2008/50 23. panta "Gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni" 1. punktā ir noteikts:

"Ja konkrētās zonās vai aglomerācijās piesārņojošo vielu koncentrācija gaisā pārsniedz kādu robežlielumu vai mērķlielumu, kā arī attiecīgu pielaides robežu, dalībvalstis minētajām zonām vai aglomerācijām nodrošina gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu izstrādi, lai panāktu atbilstību attiecīgajam robežlielumam vai mērķlielumam, kā paredzēts XI un XIV pielikumā.

Robežlielumiem, kuru sasniegšanas termiņš jau ir beidzies, gaisa kvalitātes plānos paredz piemērotus pasākumus, lai pārsnieguma laiks būtu pēc iespējas īsāks. Gaisa kvalitātes plānos papildus var iekļaut īpašus pasākumus, lai aizsargātu paaugstināta riska iedzīvotāju grupas, tostarp bērnus.

Šajos gaisa kvalitātes plānos iekļauj vismaz XV pielikuma A iedaļā minēto informāciju un var iekļaut 24. pantā minētos pasākumus. Šos plānus tūlīt dara zināmus Komisijai, bet ne vēlāk kā divus gadus pēc tā gada beigām, kad novērots pirmais pārsniegums.

Ja ir jāizstrādā vai jāīsteno gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni par vairākām piesārņojošām vielām, dalībvalstis vajadzības gadījumā sagatavo un īsteno integrētus gaisa kvalitātes plānus, kas aptver visas attiecīgās piesārņojošās vielas."

14 Šīs direktīvas 27. pantā "Informācijas un ziņojumu pārsūtīšana" ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina to, ka informāciju par gaisa kvalitāti dara pieejamu Komisijai paredzētajā termiņā, kā paredzēts atbilstīgi īstenošanas pasākumiem, kas minēti 28. panta 2. punktā.

2. Lai konkrēti novērtētu atbilstību robežlielumiem un kritiskajiem piesārņojuma līmeņiem, kā arī mērķlielumu sasniegšanu, šādu informāciju dara pieejamu Komisijai vēlākais deviņus mēnešus pēc katra gada beigām, un tajā iekļauj:

[..]

b) to zonu un aglomerāciju sarakstu, kurās vienas vai vairāku piesārņojošo vielu līmenis ir augstāks par robežlielumu, kam vajadzības gadījumā ir pieskaitīta pielaides robeža – vai arī augstāks par mērķlielumiem vai kritiskiem piesārņojuma līmeņiem –, un tādām zonām un aglomerācijām:
   i) novērtētos līmeņus un, vajadzības gadījumā, datumus un termiņus, kad tādi līmeņi ir novēroti;
   ii) vajadzības gadījumā – novērtējumu, kāds ir dabisko avotu un atkārtotas cieto daļiņu suspensijas radītā piesārņojuma pienesums novērtētajiem līmeņiem pēc ceļu nokaisīšanas ar smiltīm vai sāli ziemā, kā darīts zināms Komisijai saskaņā ar 20. un 21. pantu.

3. Šā panta 1. un 2. punkts attiecas uz informāciju, ko apkopo no otrā kalendāra gada sākuma pēc tam, kad stājas spēkā īstenošanas pasākumi, kas minēti 28. panta 2. punktā."

15 Direktīvas 2008/50 XI pielikumā "Robežlielumi cilvēku veselības aizsardzībai" attiecībā uz PM_{10} ir norādīts, ka dienas robežlielums ir noteikts 50 $\mu g/m^3$ apmērā un ka to nedrīkst pārsniegt vairāk par 35 reizēm kalendārā gada laikā, un ka gada robežlielumu, kas noteikts 40 $\mu g/m^3$ apmērā, nedrīkst pārsniegt vispār.

16 Tās informācijas vidū, kas jāiekļauj gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos šīs direktīvas 23. panta izpratnē, minētās direktīvas XV pielikuma A iedaļā citastarp ir minēta:

"8. *Sīka informācija par pasākumiem vai projektiem, kas piesārņojuma mazināšanas nolūkos pieņemti vai īstenoti pēc šās direktīvas stāšanās spēkā:*

a) visu projektā ietverto pasākumu uzskaitījums un apraksts;

b) īstenošanas grafiks;

c) plānotais gaisa kvalitātes uzlabojuma novērtējums un paredzamais attiecīgo mērķu sasniegšanas laiks."

Pirmstiesas process

17 Izskatījusi Itālijas Republikas iesniegtos ziņojumus par PM_{10} koncentrācijas attīstību apkārtējā gaisā attiecībā uz laikposmu no 2008. līdz 2012. gadam attiecīgajās zonās, Komisija 2014. gada 11. jūlijā šai dalībvalstij adresēja brīdinājuma vēstuli attiecībā uz Direktīvas 2008/50 13. un 23. panta pārkāpumu tā iemesla dēļ, ka šajā laikposmā ilgstoši tika pārkāpti šai koncentrācijai piemērojamie robežlielumi (turpmāk tekstā – "sākotnējā brīdinājuma vēstule").

18 Itālijas iestādes lūdza pagarināt noteikto termiņu, kurā jāsniedz atbilde uz šo brīdinājuma vēstuli, un 2014. gada 28. oktobrī nosūtīja savu atbildi, kurā tās Direktīvas 2008/50 13. panta pārkāpumu nenoliedza. Turpretī attiecībā uz apgalvoto šīs direktīvas 23. panta pārkāpumu tās apgalvoja, ka katra attiecīgā zona vai aglomerācija esot bijušas jāvērtē atsevišķi.

19 Tā kā vairākas Po upes baseina zonas nebija iekļautas sākotnējā brīdinājuma vēstulē un tā kā Direktīvas 2008/50 27. pantā minētie ziņojumi attiecībā uz 2013. un 2014. gadu bija nosūtīti novēloti, bet dati attiecībā uz Pjemontu, Sicīliju un Kalabriju par šo laikposmu tika iesniegti tikai 2016. gada 4. februārī, Komisija pēc šo papildu datu saņemšanas – 2016. gada 16. jūnijā – nosūtīja papildu brīdinājuma vēstuli, kurā tā apgalvoja, ka ir noticis ilgstošs un turpināts šīs direktīvas 13. pantā noteikto robežlielumu pārkāpums, kā arī minētās direktīvas 23. panta pārkāpums.

20 Itālijas iestādes lūdza termiņa pagarinājumu atbildes sniegšanai uz šo papildu brīdinājuma vēstuli, kas tām arī tika piešķirts, un 2016. gada 20. septembrī tās atbildēja ar vēstuli, kurā nenoliedza, ka ir pārkāpts Direktīvas 2008/50 13. pants. Attiecībā uz apgalvoto šīs direktīvas 23. panta pārkāpumu tās atkārtoja argumentus, kas bija formulēti atbildē uz sākotnējo brīdinājuma vēstuli, vienlaikus gan sniedzot dažus atjauninātus datus.

21 Komisija 2017. gada 28. aprīlī sniedza argumentētu atzinumu par šā sprieduma 20. punktā minētajām Itālijas iestāžu atbildēm, kurā tā norādīja, ka, pirmām kārtām, ilgstoši un turpināti – laikposmā no 2008. līdz 2015. gadam – nebija ievēroti dienas robežlielumi, kas noteikti attiecībā uz PM_{10} koncentrāciju šajā atzinumā uzskaitītajās zonās, kā arī gada robežlielumi, kuri noteikti attiecībā uz PM_{10} koncentrāciju dažās no šīm zonām, un ka līdz ar to bija pārkāpts Direktīvas 2008/50 13. pants kopsakarā ar tās XI pielikumu. Attiecībā uz Sicīliju Komisija argumentētajā atzinumā precizēja, ka šo normu pārkāpums bija ildzis vismaz līdz 2014. gadam, jo par 2015. gadu nebija iesniegti nekādi dati.

22 Otrām kārtām, Komisija secināja, ka attiecībā uz argumentētajā atzinumā uzskaitītajām zonām Itālijas Republika nebija izpildījusi pienākumus, kas paredzēti Direktīvas 2008/50 23. pantā – skatot to atsevišķi un kopsakarā ar tās XV pielikumu.

23 Itālijas Republika uz argumentēto atzinumu atbildēja 2017. gada 29. jūnijā. 2017. gada 15. septembrī tā iesniedza papildu norādes par dažādajiem gaisa kvalitātes uzlabošanas plāniem, kurus attiecīgie reģioni bija grozījuši, tāpat arī par pasākumiem, kurus tie plānoja veikt nolūkā samazināt PM_{10} koncentrācijas līmeni apkārtējā gaisā.

24 Uzskatīdama, ka Itālijas Republika vēl nebija novērsusi apgalvotos Savienības tiesību normu pārkāpumus, Komisija 2018. gada 13. oktobrī nolēma celt šo prasību sakarā ar pienākumu neizpildi.

25 Itālijas Republika, atsaucoties uz Eiropas Savienības Tiesas statūtu 16. panta trešo daļu, lūdza Tiesu šo lietu izskatīt virspalātas sastāvā.

Par prasību

Par pirmo iebildumu, ar ko apgalvots, ka sistemātiski un ilgstoši pārkāpts Direktīvas 2008/50 13. panta 1. punkts kopsakarā ar tās XI pielikumu

Lietas dalībnieku argumenti

26 Ar pirmo iebildumu Komisija apgalvo, ka, ņemot vērā dienas PM_{10} robežlieluma pārsniegšanu no 2008. gada un vismaz līdz 2016. gadam, kā arī gada PM_{10} robežlieluma pārsniegšanu kopš 2008. gada šā sprieduma 1. punktā minētajās zonās, Itālijas Republika sistemātiski un ilgstoši nav izpildījusi savus pienākumus, kuri izriet no Direktīvas 2008/50 13. panta 1. punkta kopsakarā ar tās XI pielikumu.

27 Vispirms – Komisija sniedz precizējumu attiecībā uz Direktīvas 2008/50 piemērošanu *ratione temporis*, apgalvojot, ka vairākās Itālijas zonās un aglomerācijās kopš 2008. gada ir pārkāpts šīs direktīvas 13. pants, lai gan šī direktīva stājās spēkā tikai 2008. gada 11. jūnijā un saskaņā ar minētās direktīvas 33. panta 1. punktu dalībvalstīs līdz 2010. gada 11. jūnijam bija jāpieņem normatīvi un administratīvi akti, kas vajadzīgi, lai ievērotu šīs direktīvas prasības.

28 Atsaucoties uz 2018. gada 22. februāra sprieduma Komisija/Polija (C-336/16, EU:C:2018:94) 43. un 45. punktu, šī iestāde atgādina Direktīvas 2008/50 3. apsvērumu, kurā ir teikts, ka ar to tika aizstāti pieci Savienības tiesību akti, tostarp Direktīva 1999/30, kurā bija precizēti gaisa kvalitātes robežlielumi, kas bija jāievēro no 2005. gada 1. janvāra. Tiesa šajā ziņā citastarp esot uzsvērusi, ka normas, kuras ietvēra Direktīvas 1999/30 5. pants kopsakarā ar tās III pielikumu un kuras attiecās uz laikposmu pirms Direktīvas 2008/50 īstenošanas, ir saglabātas šīs direktīvas 13. panta 1. punktā kopsakarā ar tās XI pielikumu, un līdz ar to iebildums, ar ko tiek apgalvots, ka ir pārkāptas šīs pēdējās minētās normas, esot pieņemams arī attiecībā uz laikposmu no 2005. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 11. jūnijam.

29 Komisija uzsver, ka Itālijas Republika katrā ziņā nav saņēmusi Direktīvas 2008/50 22. pantā paredzēto atļauju atlikt PM_{10} robežlielumu sasniegšanai noteikto termiņu, kā atgādināts arī argumentētajā atzinumā. Līdz ar to tai esot bijis pienākums ievērot šīs direktīvas normas attiecībā uz šiem robežlielumiem – bez izņēmumiem.

30 Turklāt Komisija atgādina – Tiesa jau ir konstatējusi, ka Itālijas Republika 2006. un 2007. gadā vairākās Itālijas zonās un aglomerācijās nav izpildījusi pienākumu nodrošināt, lai PM_{10} koncentrācija apkārtējā gaisā nepārsniegtu Direktīvā 1999/30 noteiktos dienas un gada robežlielumus (spriedums, 2012. gada 19. decembris, Komisija/Itālija, C-68/11, EU:C:2012:815, 55.–58. un 67. punkts). Līdz ar to šī prasība attiecoties uz $PM_{10\ dien}$as un gada robežlielumu turpinātu pārsniegšanu no 2008. gada līdz dienai, kurā beidzās argumentētajā atzinumā norādītais atbilstības panākšanas termiņš, tas ir, līdz 2017. gada 28. jūnijam.

31 Visbeidzot, saņēmusi datus par 2017. gadu, kuri apliecināja $PM_{10\ dien}$as un gada robežlielumu ilgstošu pārsniegšanu teju visās attiecīgajās zonās, Komisija norāda, ka tā plāno tiesvedības gaitā iesniegt visus šos datus, tiklīdz būs veikta tehniskā validēšana gan attiecībā uz tiem, gan uz papildu informāciju par faktiem pēc 2017. gada 28. jūnija, tādēļ ka runa ir par faktiem, kas ir "pēc būtības tādi paši" kā argumentētajā atzinumā izklāstītie fakti, un ka tie ir tādas pašas rīcības elementi. Šajā sakarā Komisija arī norāda, ka tā ir iesniegusi arī datus par PM_{10} koncentrācijas līmeni 2016. gadā, kurus Itālijas iestādes tai darīja zināmus tikai 2017. gada 15. septembrī, tas ir, pēc argumentētajā atzinumā norādītā termiņa beigām.

32 Komisija atgādina – no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka objektīvais konstatējums par to, ka ir pārsniegti PM_{10} robežlielumi, kuri noteikti Direktīvas 2008/50 13. pantā kopsakarā ar tās XI pielikumu, ir pietiekams, lai varētu secināt, ka šīs normas ir pārkāptas.

33 Komisija norāda, ka pārbaude par ikgadējiem ziņojumiem, kurus Itālijas Republika iesniegusi, pamatojoties uz Direktīvas 2008/50 27. pantu, un kuru kopsavilkumi ir pievienoti prasības pieteikumam, ļauj secināt, ka $PM_{10\ dien}$as un gada robežlielumi ilgstoši tika pārkāpti katrā no 27 pārbaudītajām ģeogrāfiskajām zonām. Izņemot dažus gadus, šie robežlielumi nekad neesot ievēroti, un tas, ka tie bija pārsniegti vēl dienā, kad tika celta prasība sakarā ar pienākumu neizpildi, liecinot, ka tas noticis ilgstoši.

34 No tā izrietot, ka $PM_{10\ dien}$as un gada robežlielumi ir pārsniegti sistemātiski un ilgstoši un ka brīdī, kad tika celta prasība sakarā ar pienākumu neizpildi, šis pārkāpums joprojām pastāvēja šā sprieduma 1. punktā minētajās zonās.

35 Itālijas Republika šim apgalvojumam par pienākumu neizpildi nepiekrīt.

36 Pirmām kārtām, tā uzskata, ka Direktīvas 2008/50 13. panta – kopsakarā ar tās XI pielikumu – pārkāpumu nevar izsecināt vienkārši no tā, ka dalībvalstī dažus gadus ir bijuši pārsniegti noteiktie vidējie $PM_{10\ dien}$as vai gada robežlielumi. Tā šajā ziņā apgalvo, ka pretēji tam, ko norādījusi Komisija, principi, kurus Tiesa formulējusi līdzīgās lietās, liedz uzskatīt, ka pastāv automātiska korelācija starp piesārņojošo vielu koncentrācijas maksimālā apjoma pārsniegšanu un Savienības tiesību normās paredzēto pienākumu neizpildi, jo minētās direktīvas mērķis ir nodrošināt, ka kaitīgo faktoru iedarbības pakāpe pakāpeniski samazinās līdz tās noteiktajiem robežlielumiem.

37 Itālijas Republika norāda – ja pārbaude par kaitīgo sastāvdaļu koncentrācijas datu attīstību liecina par pakāpenisku, pastāvīgu un nozīmīgu koncentrācijas līmeņu samazināšanos, kas dod iespēju sasniegt līmeni, kurš ir tuvs Savienības tiesību normās paredzētajam līmenim, tad nevar uzskatīt, ka šī direktīva ir pārkāpta un – šajā gadījumā – ka tā nav izpildījusi pienākumu panākt, ka PM_{10} koncentrācija atkal nepārsniedz XI pielikumā noteiktos maksimālos robežlielumus.

38 Itālijas Republika uzskata, ka Direktīvas 2008/50 pareiza interpretācija, kurā ņem vērā tās formulējumu, sistēmu un mērķus, kā apliecināts Komisijas atzinumā, kas iekļauts šīs direktīvas pielikumā, ir tāda, ka Direktīvas 2008/50 13. pants vienmēr ir lasāms kopsakarā ar šīs direktīvas 23. panta 1. punkta pirmo un otro daļu, un ka līdz ar to vienīgais pienākums, kas dalībvalstīm jāievēro minētās direktīvas 13. pantā un tās XI pielikumā minēto robežlielumu pārsniegšanas gadījumā, esot tādu gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu izstrādāšana, kuros paredzēti atbilstīgi pasākumi, ar kuriem iespējams panākt, lai šo lielumu pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks. Tātad runa par pārkāpumu, par ko saskaņā ar LESD 258. pantu var sodīt, esot vienīgi tad, ja robežlielumu pārsnieguma gadījumā nav izstrādāti gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni, taču šajā gadījumā tas tā nav. Tātad Direktīvā 2008/50 noteikto pienākumu eventuālas neizpildes konstatēšanai nozīmīgs esot tikai Komisijas izvirzītais otrais iebildums.

39 Itālijas Republika norāda, ka gaisa kvalitātes pielāgošana paredzētajiem robežlielumiem un mērķiem ir sarežģīts process, kurā dalībvalstu pasākumi nevar būt epizodiski, un ka tiem katrā ziņā ir jāietver ilgtermiņa plāni. Ņemot vērā piesārņojuma avotu daudzveidību un mijiedarbību, dalībvalsts pasākumi esot jāpapildina ar pasākumiem, kuri ietilpst Savienības kompetences jomā, tostarp ar pasākumiem saistībā ar lielām sadedzināšanas iekārtām un rūpniecības iekārtām. Visbeidzot – esot nepieciešams, lai šis pasākumu kopums neradītu šķēršļus tautsaimniecības attīstībai un lai tas drīzāk nodrošinātu tās ilgtspēju.

40 Otrām kārtām un pakārtoti, Itālijas Republika apgalvo, ka Direktīvas 2008/50 13. pantā noteikto robežlielumu pārsniegšana nevar būt attiecināma tikai un vienīgi uz attiecīgo dalībvalsti. Gaisa piesārņojuma avotu daudzveidība nozīmējot to, ka vienas atsevišķas dalībvalsts iespējas iedarboties uz šiem avotiem un panākt dažādo piesārņojošo vielu, tostarp PM_{10} daļiņu, koncentrācijas samazināšanos līdz un zem robežlielumiem ir relatīvas. Proti, attiecībā uz vairākiem piesārņojuma avotiem, kas minēti Direktīvas 2008/50 18. apsvērumā, kompetence reglamentēt piesārņojošo vielu emisiju esot Savienībai, nevis dalībvalstīm.

41 Tātad, lai gan no Tiesas judikatūras izriet, ka LESD 258. pantā paredzētā procedūra ir balstīta uz objektīvu konstatējumu, ka dalībvalsts nav ievērojusi savus pienākumus, Itālijas Republika tomēr uzskata, ka ir jābūt tā, ka šādu neievērošanu var objektīvi attiecināt uz dalībvalsts iestāžu rīcību un ka tas neizriet no citiem cēlonības faktoriem, kuri nav atkarīgi no dalībvalstu kompetences jomas. Komisijas celta prasība var tikt apmierināta, ja vien šī iestāde ir sniegusi pierādījumus par attiecināmību vienīgi uz konkrēto dalībvalsti, nevis tad, ja eventuāla neatbilstība Savienības tiesību normām izriet no daudziem faktoriem, no kuriem tikai daži konkrēti ietilpstot šīs dalībvalsts kompetences jomā.

42 Līdz ar to šajā lietā Komisijai esot bijis jākonstatē, ka, pirmkārt, ietekmes nav ar dabu saistītiem, ārējiem cēlonības faktoriem, kurus dalībvalstu iestādes nevarot kontrolēt, jo tie ir neprognozējami un nenovēršami, un, otrkārt, nav trešo personu rīcības, kura varētu ietekmēt to aizsardzības mērķu

sasniegšanu, uz kuriem balstītas leģislatīvo tiesību aktu normas, kuru pārkāpums tiek apgalvots. Šajā ziņā Itālijas Republika min cēlonības faktorus, kurus dalībvalsts iestādes nekādā mērā nevar kontrolēt un kuru izcelsme ir saistīta ar dabu, tostarp konkrētu Itālijas teritoriālo zonu orogrāfisko konfigurāciju, kas saistīta ar meteoroloģiskajiem apstākļiem, kuri prevalē šajās zonās, vai faktorus, kuru izcelsme ir saistīta ar cilvēkiem, kā arī no dalībvalstu politikas neatkarīgas Eiropas politikas ietekmi. Tā šajā kontekstā norāda, piemēram, uz Savienības politiku biomasas jomā un piesārņojošo vielu emisijas jomā, konkrētāk, uz priekšrocībām, kas piešķirtas saistībā ar transportlīdzekļiem ar dīzeļdzinēju un *Eurodiesel* transportlīdzekļu PM_{10} emisijas noteikšanu, balstoties uz teorētiskiem modeļiem, kuri ir ļoti attālināti no reālās PM_{10} emisijas, un lauksaimniecības jomā, dažas no kurām – ar mērķi samazināt citus emisijas avotus – esot izbeigtas līdz ar PM_{10} emisijas pieaugumu, kas ņemta vērā Direktīvā 2008/50, un to apliecinot lietas materiāliem pievienotie ziņojumi.

43 Itālijas Republika norāda – Komisija tātad nav pierādījusi, ka Direktīvā 2008/50 noteikto robežlielumu pārsniegšana būtu attiecināma uz attiecīgo gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu nepietiekamību. Ja šai iestādei nebūtu jāsniedz šādi pierādījumi, attiecīgajai dalībvalstij automātiski vai objektīvā veidā tiktu uzlikta atbildība, un tas būtu nepieņemami.

44 Trešām kārtām, Itālijas Republika pakārtoti apgalvo, ka Komisija esot pieļāvusi tiesību kļūdu, noteikdama pieļaujamo maksimālo PM_{10} koncentrācijas robežlielumu, jo tā izraudzījusies atsauces robežlielumus 50 $\mu g/m^3$ dienā un 40 $\mu g/m^3$ gadā, neņemot vērā pielaides robežu, kas paredzēta Direktīvas 2008/50 13. un 23. pantā kopsakarā ar tās XI pielikumu. No šo normu kopsakara izrietot – ja robežlielumi, kuri paredzēti šīs direktīvas 13. pantā kopsakarā ar tās XI pielikumu, ir pārsniegti, tad saskaņā ar šīs pašas direktīvas 23. panta 1. punktu var tikt piemērotas pielaides robežas. Tā kā pienākums izstrādāt gaisa kvalitātes uzlabošanas plānus dalībvalstīm ir tikai tad, ja "konkrētās zonās vai aglomerācijās piesārņojošo vielu koncentrācija gaisā pārsniedz kādu robežlielumu vai mērķlielumu, kā arī attiecīgu pielaides robežu", esot nepieciešams palielināt piemērojamās pielaides robežas mērķlielumu, lai kontrolētu, kā tiek pārsniegts dalībvalsts tiesiskajā regulējumā pieļautais maksimālais apmērs.

45 Attiecībā uz PM_{10} šī pielaides robeža esot noteikta kā 50 % dienā un 20 % kalendārajā gadā, un līdz ar to Savienības tiesību normas netiekot pārkāptas, ja nav pārsniegts maksimālais apmērs, kas rodas no robežlieluma palielināšanas, piemērojot koeficientu, kas paredzēts kā pielaides robeža. Līdz ar to šajā lietā Komisijai esot bijis jāņem vērā nevis lielumi 50 $\mu g/m^3$ dienā un 40 $\mu g/m^3$ gadā, bet gan lielumi 75 $\mu g/m^3$ dienā un 48 $\mu g/m^3$ gadā.

46 Komisija replikas raksta ievaddaļā vispirms konstatē, ka Itālijas Republika savā iebildumu rakstā neiebilst pret pieeju, ka šī tiesvedība attiecas uz konkrētu Savienības tiesību normu sistemātisku un ilgstošu pārkāpšanu un ka tātad dažos gadījumos runa ir par to, ka pietiekami ilgos laikposmos tika pārsniegti PM_{10} robežlielumi. Šo konstatējumu apliecinot fakts, ka Itālijas Republika norāda uz 2018. gadam noteiktajiem PM_{10} robežlielumiem.

47 Attiecībā uz argumentu, ka, lai nodrošinātu no Direktīvas 2008/50 izrietošo pienākumu ievērošanu, esot pietiekami, ka Direktīvā 2008/50 paredzētā PM_{10} koncentrācijas līmeņu samazināšana notiek pakāpeniski, pat ja šie līmeņi turpina pārsniegt šajā pašā direktīvā noteiktos PM_{10} robežlielumus, un ka līdz ar to šāda pārsnieguma vienīgās sekas esot dalībvalsts pienākums pieņemt gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu, Komisija uzsver, ka pamats tam nav rodams nedz minētās direktīvas tekstā, nedz Tiesas judikatūrā.

48 Šajā ziņā tā uzsver, ka robežlielumi it jānošķir no mērķlielumiem, kuri ir jāsasniedz konkrētā laikposmā, tomēr tikai "pēc iespējas" un ja vien attiecīgie pasākumi nav saistīti ar nesamērīgām izmaksām, kas definētas Direktīvas 2008/50 2. panta 9. punktā kopsakarā ar šīs direktīvas 16. un 17. pantu. Taču šī prasība neietver atsauci uz šiem pantiem.

49 Attiecībā uz argumentu par to, ka uz Itālijas Republiku nav attiecināms PM_{10} robežlielumu pārsniegums – citastarp konkrētu Itālijas teritoriālo zonu orogrāfiskās konfigurācijas dēļ vai tādas Eiropas politikas dēļ, kam ir liela ietekme uz veselību skarošu kaitīgo savienojumu veidošanos, Komisija iebilst, norādīdama, ka pienākums nepārsniegt minētos robežlielumus nepārprotami ir pienākums sasniegt rezultātu, kas šai dalībvalstij ir jāizpilda atbilstoši Direktīvas 2008/50 13. pantam. Argumentēt ar konkrētiem aspektiem šajā dalībvalstī nozīmētu noliegt minētā pienākuma esamību.

50 Tā arī precizē, ka eventuālās grūtības ievērot PM_{10} robežlielumus dažās valsts teritorijas daļās ir pienācīgi ņemtas vērā Direktīvas 2008/50 16. apsvērumā, ciktāl tajā ir norādīts uz zonām, kurās apstākļi ir "īpaši sarežģīti" un attiecībā uz kurām ir iespējams pagarināt termiņu, kurā paredzēts sasniegt ar gaisa kvalitāti saistītos robežlielumus, iesniedzot Komisijai attiecīgu lūgumu, kam pievienots detalizēts plāns, kurš izstrādāts, lai ievērotu robežlielumus jaunajā termiņā, kas noteikts, pamatojoties uz minētās direktīvas 22. panta 1. un 3. punktu. Tomēr saistībā ar šo tiesvedību Itālijas Republika nekad neesot saņēmusi Komisijas atļauju minētā termiņa pagarināšanai.

51 Komisija norāda – nenozīmīgi ir arī Itālijas Republikas izvirzītie argumenti, ka, piemēram, Eiropas politika transporta, enerģētikas un lauksaimniecības jomās esot veicinājusi PM_{10} robežlielumu pārsniegšanu. Komisija šajā ziņā apgalvo, ka tiesvedībā sakarā ar pienākumu neizpildi, kas sākta, pamatojoties uz LESD 258. pantu, ir jāpierāda tikai tas, vai dalībvalsts ir izpildījusi kādā Savienības tiesību normā paredzēto pienākumu, nevis tas, vai pastāv apstākļi, kas varētu būt ietekmējuši aplūkojamo neizpildi.

52 Attiecībā uz Itālijas Republikas norādi par "pielaides robežu", kas minēta Direktīvas 2008/50 13., 22. un 23. pantā, kā arī tās XI pielikumā, Komisija iebilst pret Itālijas Republikas izvirzīto šo normu interpretāciju, ka, pirmkārt, ar gaisa kvalitāti saistīto robežlielumu ievērošanai vienmēr esot jāietver šāda pielaides robeža un, otrkārt, par šādu iekļaušanu liecinot minētajās normās ietvertā norāde uz šo robežu, un līdz ar to minētā direktīva esot pārkāpta vienīgi tad, ja ir pierādīts, ka pārsnieguma rezultātā ir pārsniegta arī minētā pielaides robeža.

53 Komisija šajā ziņā apgalvo – minētās normas ir jāinterpretē tādējādi, ka pielaides robežas piemērošana esot iespējama vienīgi Direktīvas 2008/50 22. panta 1. un 2. punktā minētajos divos gadījumos, kā tieši formulēts šā panta 3. punktā.

54 Par šādu interpretāciju liecinot Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta formulējums, kurā norādīts, ka koncentrācijas robežlielumi ikvienā gadījumā tiek palielināti par "attiecīgu pielaides robežu", tātad nevis par robežu, ko paredzējis pats Savienības likumdevējs, bet gan par robežu, par kuru pēc attiecīgās dalībvalsts lūguma izlēmusi Komisija, pamatojoties uz minētās direktīvas 22. panta 3. punktu.

55 Līdz ar to, ja Komisija nav devusi tieši formulētu atļauju, kas paredzēta Direktīvas 2008/50 22. pantā, tad pielaides robežu nevarot piemērot. Papildus tam attiecībā uz PM_{10} koncentrāciju minētā pielaides robeža katrā ziņā esot uzskatāma par pārejas pasākumu, ko varēja piemērot tikai līdz 2011. gada 11. jūnijam, kā izrietot no šīs direktīvas 22. panta 2. punkta formulējuma. Tātad šī norma vairs neradot nekādas juridiskas sekas. Turklāt ar Itālijas Republiku neesot tikusi saskaņota neviena pielaides robeža, kas būtu pamatota ar minētās direktīvas 22. panta 3. un 4. punktu.

56 Attiecībā uz pirmā iebilduma – par nozīmīgajiem datiem – pamatotību Komisija uzsver, ka Itālijas Republika tikai norāda, piemēram, katra dažādajās monitoringa stacijās konstatētā pārsnieguma amplitūdu. Šajā ziņā Komisija apgalvo, ka saskaņā ar Direktīvas 2008/50 27. panta 1. punktu dalībvalstīm ir pienākums sniegt informāciju par PM_{10} robežlielumu pārsniegšanu, norādot ģeogrāfisko zonu, kurā attiecīgais pārsniegums noticis. Tas, ka vienā un tajā pašā zonā pastāv atšķirības starp dažādām monitoringa stacijām, nevarot būt mazāk svarīgi, ņemot vērā, ka dalībvalstīm katrā ziņā ir

pienākums organizēt un pārvaldīt datu vākšanu tādā veidā, kas dotu iespēju izpildīt šajā normā minēto pienākumu, tas ir, lietderīgā laikā iesniedzot Komisijai nepieciešamos datus. Tātad pēc tam, kad Itālijas Republika ir nosūtījusi šos datus, tā vairs nevarot apšaubīt to saturu.

57 Turklāt, ciktāl Itālijas Republika vēlas apgalvot, ka vairāku PM_{10} robežlielumu pārsniegumu iemesls ir ar dabu saistīti faktori, tai par to bija jāinformē Komisija – atbilstoši Direktīvas 2008/50 20. panta 1. punktam.

58 Komisija atgādina, ka Itālijas Republika vairākkārt ir uzsvērusi uzlabošanos, kā arī varbūtējas PM_{10} koncentrācijas līmeņu sarukuma tendences vairākās attiecīgajās zonās. Tomēr, pamatojoties uz 2018. gada 22. februāra spriedumu Komisija/Polija (C-336/16, EU:C:2018:94, 65. punkts), tā norāda, ka eventuāla daļēji sarūkoša tendence, kas izriet no iegūtajiem datiem un kas tomēr nepierāda, ka attiecīgā dalībvalsts ievēro tai saistošos robežlielumus, nevarētu atspēkot konstatējumu par pienākumu neizpildi, kas attiecināms uz to.

59 Turklāt Komisija attiecībā uz $PM_{10\ dien}$as robežlielumu sniedz atjauninātus datus par 2017. gadu, lai konstatētu, ka neatkarīgi no tā, ka zonā IT1911 (Palermo) un zonā IT1215 (Romas aglomerācija) minētais lielums ir ievērots, šie dati nav pretrunā prasības pieteikuma prasījumos izvirzīto iebildumu pamatojumam. Proti, ciktāl attiecībā uz pirmo zonu tiek apgalvots, ka pienākumi nav izpildīti "no 2016. gada", tas ir, vismaz 2016. gadā, neatkarīgi no datiem par 2017. gadu un attiecībā uz otro zonu katrā ziņā "no 2008. [gada]", tās prasības pieteikumā izklāstītie prasījumi paliekot spēkā. Komisija arī norāda – no šiem datiem izriet, ka 2017. gadā $PM_{10\ dien}$as robežlielumi tika pārsniegti pārējās 25 zonās, uz kurām attiecas tās prasība.

60 Komisija atzīst, ka $PM_{10\ gad}$a robežlielums 2017. gadā bija ievērots zonās IT1212 (Valles Delsako zona), IT0508 un IT0509 (Venēcijas-Trevizo aglomerācija), IT0511 (bijusī zona IT0503, Vičencas aglomerācija) un IT0306 (Milānas aglomerācija). Tomēr šāds konstatējums atspēkojot šo iebildumu pamatotību. Proti, tā kā attiecībā uz pirmo zonu tiekot apgalvots, ka pienākumi netika izpildīti "vismaz līdz 2016. gadam", bet attiecībā uz pārējām trim zonām katrā ziņā "no 2015. [gada]", tās prasības pieteikumā izklāstītie prasījumi paliekot spēkā. Turklāt Komisija norāda – no datiem par 2017. gadu izriet, ka šajā gadā $PM_{10\ gad}$a robežlielumi tika pārsniegti pārējās četrās zonās, uz kurām attiecas tās prasība, proti, zonās IT0308 (Brešas aglomerācija), IT0309 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju A), IT0310 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju B) un IT0118 (Turīnas aglomerācija).

61 Itālijas Republika atbildes rakstā uz repliku vispirms iebilst pret to, ka 2018. gada 22. februāra spriedums Komisija/Polija (C-336/16, EU:C:2018:94) varētu būt attiecināms arī uz šo lietu, ņemot vērā attiecīgo faktisko apstākļu kontekstuālās atšķirības, konkrētāk, atšķirības starp attiecīgajiem plāniem un pielāgošanas termiņiem. Tā noliedz arī Komisijas konstatējumu, ka tā esot saglabājusi savu pieeju, kas vērsta uz Direktīvas 2008/50 normās noteikto pienākumu sistemātisku un ilgstošu neizpildi. Turklāt tā precizē, ka nepiekrīt arī Komisijas argumentācijai attiecībā uz pielaides robežas piemērojamības tvērumu.

62 Pēc tam, uzsverot, ka tā nenoliedz, ka ar Direktīvas 2008/50 13. un 23. pantu ir uzlikts pienākums sasniegt rezultātu, Itālijas Republika vienlaikus tomēr uzskata, ka šis pienākums bija jāizvērtē, ņemot vērā PM_{10} koncentrācijas līmeņu pakāpenisko samazināšanos apkārtējā gaisā. Turklāt tā precizē, ka Komisija neapšauba tās argumentus attiecībā uz izšķirošo cēlonības ietekmi, kāda ir Eiropas politikai lauksaimniecības, enerģētikas un transporta jomās, kā arī ļoti īpašajiem valsts teritorijas konfigurācijas un reljefa apstākļiem attiecībā uz centieniem sasniegt ar apkārtējā gaisa kvalitāti saistītos mērķus.

63 Visbeidzot Itālijas Republika apgalvo – tas, ka zonas, uz kurām attiecas šī prasība, veido tikai 17 % no valsts teritorijas, nozīmīgā veidā ilustrējot to, ka Komisijas izvirzītie iebildumi neattiecas uz Itālijas teritorijas lielāko daļu, un tas liecinot par augstu gaisa kvalitāti šīs dalībvalsts dabas vidē un līdz ar to pats par sevi izslēdzot Direktīvas 2008/50 13. panta pārkāpumu, kas esot iedomājams vienīgi tad, ja PM_{10} robežlielumi ir pārsniegti visā valsts teritorijā.

64 Itālijas Republika šajā ziņā citastarp apgalvo, ka atšķirības starp lielumiem, kurus reģistrējušas monitoringa stacijas vienā un tajā pašā zonā, pretēji tam, ko apgalvo Komisija, ir nozīmīgas un ka daudzi apgalvotie pārsniegumi katrā ziņā ietilpstot tajā "pielaides robežā", kura apstiprināta, pamatojoties uz Direktīvas 2008/50 23. pantu, vai vismaz liecinot par sarūkošu tendenci, kas pakļauta nelielām svārstībām.

Tiesas vērtējums

65 Vispirms – ir jānorāda, ka, pirmām kārtām, Komisija apgalvo, ka Itālijas Republika zonās un aglomerācijās, uz kurām attiecas šī prasība, no 2008. gada 1. janvāra un līdz argumentētajā atzinumā norādītā termiņa beigu dienai, proti, līdz 2017. gada 28. jūnijam, sistemātiski un ilgstoši nav izpildījusi pienākumus, kuri izriet no Direktīvas 2008/50 13. panta kopsakarā ar tās XI pielikumu. Tomēr, tā kā daļa šā laikposma bija pirms dienas, kurā dalībvalstīm bija jāpieņem normatīvie un administratīvie akti, kas nepieciešami, lai līdz 2010. gada 11. jūnijam izpildītu minētās direktīvas prasības, proti, pat pirms tās spēkā stāšanās dienas, tas ir, 2008. gada 11. jūnija, ir jāuzsver – Tiesa jau ir precizējusi, ka iebildumi, ar kuriem tiek apgalvots šo normu pārkāpums, ir pieņemami arī attiecībā uz laikposmu no 2005. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 11. jūnijam, jo minētajās normās paredzēto pienākumu izcelsme ir saistīta ar Direktīvu 1999/30, kas aizstāta ar Direktīvu 2008/50, konkrētāk, ar Direktīvas 1999/30 5. pantu kopsakarā ar tās III pielikumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 50.–55. punkts).

66 Otrām kārtām, ir jānorāda, ka Komisija, lai atbalstītu apgalvotās pienākumu neizpildes vispārīgumu un pastāvīgumu, savā prasības pieteikumā balstās uz datiem par gaisa kvalitāti 2016. gadā, kurus Itālijas Republika tai iesniedza 2017. gada 15. septembrī, bet savā replikas rakstā – uz datiem par 2017. gadu. Tātad, ja šie dati ir uzskatāmi par faktiem, kas notikuši pēc dienas, kurā beidzies argumentētajā atzinumā noteiktais termiņš, neatliek nekas cits kā atzīt, ka tie ir "pēc būtības tādi paši" kā argumentētajā atzinumā izklāstītie fakti un ka tie ir tādas pašas rīcības elementi, un līdz ar to šīs prasības priekšmets var tikt attiecināts arī uz šiem faktiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 42.–47. punkts un tajos minētā judikatūra).

67 Trešām kārtām, Komisija replikas rakstā, ņemot vērā datus par gaisa kvalitāti 2017. gadā, ir precizējusi dažus no šiem iebildumiem, kā arī atbilstoši minētā raksta labojumam pielāgojusi dažus no šiem prasījumiem. Līdz ar to attiecībā uz prasījumiem saistībā ar $PM_{10\ gad}$a robežlieluma pārsniegumiem Komisija minētajā replikas rakstā – kopsakarā ar tā labojumu – norāda, ka zonās IT0508 un IT0509 (Venēcijas-Trevizo aglomerācija) pārsniegumi ir notikuši 2009., 2011. un 2015. gadā, zonā IT1212 (Valles Delsako zona) – no 2008. līdz 2016. gadam, zonā IT0306 (Milānas aglomerācija) – no 2008. līdz 2013. gadam un 2015. gadā un zonā IT0511 (Vičencas aglomerācija) – 2011., 2012. un 2015. gadā. Ņemot vērā šos atjauninātos datus, tā attiecībā uz šo pašu robežlielumu arī piebilst, ka zonās IT0308 (Brešas aglomerācija), IT0309 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju A) un IT0310 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju B) tas tika pārsniegts laikā no 2008. līdz 2013. gadam, kā arī 2015. un 2017. gadā un zonā IT0118 (Turīnas aglomerācija) – no 2008. līdz 2012. gadam, kā arī 2015. un 2017. gadā.

68 Attiecībā uz $PM_{10\ dien}$as robežlieluma pārsniegumiem Komisija norāda, ka tie var tikt konstatēti zonā IT1911 (Palermo aglomerācija) – no 2008. līdz 2012. gadam, kā arī 2014. un 2016. gadā un zonā IT1215 (Romas aglomerācija) – no 2008. līdz 2016. gadam (ieskaitot). Tātad pirmā iebilduma pamatotība ir jāvērtē, ņemot vērā šīs norādes, jo ar tām ir paredzēts tikai precizēt iebildumu, ko

Komisija prasības pieteikumā jau bija izvirzījusi vispārīgākā veidā, līdz ar to tie negroza apgalvotās pienākumu neizpildes priekšmetu un tiem nav nekādas ietekmes uz tiesvedības tvērumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 4. jūnijs, Komisija/Polija, C-678/13, nav publicēts, EU:C:2015:358, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

69 Pēc šiem ievadapsvērumiem ir jānorāda, ka saskaņā ar Direktīvas 2008/50 1. panta 1. punktu tajā ir paredzēti pasākumi, lai noteiktu un izvirzītu mērķus gaisa kvalitātei, novēršot, nepieļaujot vai mazinot kaitīgu iedarbību uz cilvēku veselību un vidi kopumā. Šajā kontekstā šīs direktīvas 13. panta 1. punkta pirmajā daļā ir noteikts – dalībvalstis nodrošina to, ka arī PM_{10} koncentrācija gaisā to zonās un aglomerācijās nepārsniedz minētās direktīvas XI pielikumā noteiktos robežlielumus.

70 Ir jāatgādina – iebildums par to, ka nav izpildīts Direktīvas 2008/50 13. panta 1. punkta pirmajā daļā paredzētais pienākums, ir jāvērtē, ņemot vērā pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru LESD 258. pantā paredzētā procedūra balstās uz objektīvu atzinumu par to, ka dalībvalsts nav izpildījusi pienākumus, kas tai noteikti LESD vai atvasināto tiesību aktā (spriedumi, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 68. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 67. punkts un tajā minētā judikatūra).

71 Tiesa jau vairākkārt ir uzsvērusi, ka PM_{10} robežlielumu pārsniegums pats par sevi ir pietiekams, lai varētu konstatēt, ka ir pārkāpts Direktīvas 2008/50 13. panta 1. punkts kopsakarā ar tās XI pielikumu (spriedumi, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 69. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 68. punkts un tajā minētā judikatūra).

72 Šajā gadījumā dati no ikgadējiem ziņojumiem par gaisa kvalitāti, kurus Itālijas Republika iesniegusi atbilstoši Direktīvas 2008/50 27. pantam, liecina, ka šā sprieduma 1. punktā minētajās zonās laikā no 2008. līdz 2017. gadam (ieskaitot) $PM_{10\ dien}$as un gada robežlielumi tika pārsniegti ļoti bieži.

73 Konkrētāk, attiecībā uz $PM_{10\ dien}$as robežlielumu pārsniegumu skaitu no šiem datiem izriet, ka teju visās 27 zonās un aglomerācijās, uz kurām attiecas šī prasība, maksimālā skaita – 35 šā robežlieluma pārsniegumi gadā – ievērošana, iespējams, tika sasniegta vienā konkrētā gadā, savukārt pirms un pēc šā gada parasti bija viens vai vairāki gadi, kuros notika pārmērīgi šā lieluma pārsniegumi. Dažās zonās pārsniegumu skaits pēc viena gada, kurā $PM_{10\ dien}$as robežlieluma pārsniegumu skaits nebija lielāks par 35, var sasniegt divkāršu skaitu no pārsniegumiem, kas konstatēti iepriekšējā gadā, kurā bija novērojami pārmērīgi pārsniegumi. Arī $PM_{10\ gad}$a robežlieluma pārsniegumu ziņā pēc gadiem, kuros, iespējams, varētu būt novērojama šā lieluma ievērošana, seko pārsniegumu gadi, un vairākās attiecīgajās zonās PM_{10} koncentrācija pēc gada, kurā konstatēta šāda ievērošana, dažkārt pat ir augstāka nekā iepriekšējā gadā, kad varēja konstatēt šādu pārsniegumu.

74 Turklāt dati par gaisa kvalitāti 2017. gadā zonās, uz kurām attiecas šī prasība, liecina, ka, izņemot divas no 27 aplūkojamajām zonām un aglomerācijām, $PM_{10\ dien}$as robežlielums šajā gadā atkal vai joprojām tika pārsniegts vairāk nekā 35 reizes, bet attiecībā uz četrām no deviņām zonām, uz kurām attiecas šī prasība, $PM_{10\ gad}$a robežlielums šajā pašā gadā tika pārsniegts no jauna.

75 Šādos apstākļos, lai varētu noraidīt konstatējumu par sistemātisku un ilgstošu Direktīvas 2008/50 13. panta – kopsakarā ar tās XI pielikumu – pārkāpumu, nepietiek ar faktu, ka tajā minētie robežlielumi netika pārsniegti dažos no gadiem, kas ietilpst laikposmā, uz kuru attiecas šī prasība. Proti, kā izriet no pašas termina "robežlielums" definīcijas, kas iekļauta Direktīvas 2008/50 2. panta 5. punktā, lai izvairītos no kaitīgās ietekmes uz cilvēku veselību un/vai vidi, novērstu vai samazinātu to, tas ir jāsasniedz konkrētā termiņā un pēc sasniegšanas to vairs nedrīkst pārsniegt. Tomēr attiecībā uz šo prasību Itālijas Republikai esot bijis pienākums šajās normās noteiktos robežlielumus ievērot no 2008. gada 1. janvāra.

76 No tā izriet, ka tādējādi konstatētie pārsniegumi ir uzskatāmi par ilgstošiem un sistemātiskiem, un Komisijai nav pienākuma šajā ziņā iesniegt papildu pierādījumus.

77 Tāpat pretēji tam, ko apgalvo Itālijas Republika, pienākumu neizpilde var palikt sistemātiska un ilgstoša neatkarīgi no daļēji sarūkošās tendences, kas izriet no iegūtajiem datiem un kas tomēr nepierāda, ka šī dalībvalsts ievēro robežlielumus, kuri tai ir jāievēro (spriedumi, 2018. gada 22. februāris, Komisija/Polija, C-336/16, EU:C:2018:94, 65. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 70. punkts), un šajā gadījumā tā tas ir.

78 Ir arī jānoraida Itālijas Republikas izvirzītais arguments, ka Direktīvā 2008/50 esot paredzēts tikai pienākums pakāpeniski samazināt PM_{10} koncentrācijas līmeni un līdz ar to šajā pašā direktīvā noteikto PM_{10} robežlielumu pārsniegšanas vienīgās sekas būtu dalībvalstu pienākums pieņemt gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu.

79 Proti, šā argumenta pamatojums nav atrodams nedz šīs direktīvas formulējumā, nedz šā sprieduma 71. punktā minētajā Tiesas judikatūrā, kurā ir apstiprināts, ka dalībvalstīm ir pienākums panākt iznākumu, kas paredzēts Direktīvas 2008/50 13. panta 1. punktā un tās XI pielikumā, proti, šajās normās noteikto robežlielumu nepārsniegšanu.

80 Turklāt šāda interpretācija Direktīvas 2008/50 1. panta 1. punktā atgādinātā mērķa – cilvēku veselības aizsardzības – īstenošanu atstātu dalībvalstu ziņā, un tas būtu pretrunā Savienības likumdevēja nodomiem, kuri izriet no pašas jēdziena "robežlielums" definīcijas, kas izklāstīta šā sprieduma 75. punktā, kurā paredzēts, ka konkrētā termiņā ir jānodrošina tā ievērošana un pēc tam – tā turpināta ievērošana.

81 Turklāt, ja tiktu ņemts vērā šāds arguments, dalībvalstij tiktu dota iespēja atbrīvoties no pienākuma ievērot PM_{10} robežlielumu sasniegšanas termiņu, kas noteikts Direktīvas 2008/50 13. pantā kopsakarā ar tās XI pielikumu, ar nosacījumiem, kuri nav tik strikti kā tie, kas noteikti minētās direktīvas 22. pantā, kurā vienīgajā ir tieši formulēta iespēja, ka dalībvalsts tiek atbrīvota no minētā termiņa beigām, un līdz ar to tas apdraudētu minēto normu lietderīgo iedarbību (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2014. gada 19. novembris, *ClientEarth*, C-404/13, EU:C:2014:2382, 42.–44. punkts).

82 Nevar atbalstīt arī Itālijas Republikas izklāstīto argumentu, ka PM_{10} robežlielumu pārsniegšana nevar tikt attiecināta tikai uz attiecīgo dalībvalsti, ņemot vērā, ka, pirmkārt, gaisa piesārņojuma avotu daudzveidība, no kuriem daži esot saistīti ar dabu, bet citi reglamentēti Savienības politikās, tostarp transporta, enerģētikas un lauksaimniecības jomās, mazina vienas atsevišķas dalībvalsts iespējas iedarboties uz šiem avotiem un ievērot PM_{10} robežlielumus un, otrkārt, attiecīgajām zonām un aglomerācijām ir topogrāfiskās un klimatiskās iezīmes, kas īpaši nelabvēlīgi ietekmē piesārņojošo vielu izkliedi. Šī dalībvalsts uzskata, ka pienākumu neizpildi nevar konstatēt, ja vien Komisija nesniedz pierādījumus par to, ka apgalvotais pārkāpums ir attiecināms vienīgi uz attiecīgo dalībvalsti.

83 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka tiesvedībā sakarā ar pienākumu neizpildi atbilstoši LESD 258. pantam Komisijai ir jāpierāda, ka pastāv attiecīgā pienākumu neizpilde, un tai ir jāiesniedz Tiesai fakti, kas vajadzīgi šīs pienākumu neizpildes fakta pārbaudei, un tā nevar vienīgi pamatoties uz kaut kādu pieņēmumu (skat. it īpaši spriedumu, 2019. gada 5. septembris, Komisija/Itālija (Baktērija *Xylella fastidiosa*), C-443/18, EU:C:2019:676, 78. punkts un tajā minētā judikatūra).

84 Tomēr attiecībā uz šajā lietā apgalvoto pienākumu neizpildi ir jāuzsver, ka Savienības likumdevējs – kā izriet no Direktīvas 2008/50 17. un 18. apsvēruma – ir noteicis robežlielumus, kurus tas ir paredzējis tam, lai aizsargātu cilvēku veselību un dabas vidi, vienlaikus pilnā mērā ņemot vērā to, ka atmosfēru piesārņojošās vielas ir radušās no daudziem avotiem un darbībām un ka šajā ziņā to var ietekmēt gan valsts mēroga, gan Savienības mēroga politika dažādās jomās.

85 Turklāt šīs direktīvas 20. un 21. pantā ir paredzēts, ka, pirmkārt, dalībvalstij ir iespējams darīt zināmus piesārņojuma avotus, kas veicina robežlielumu apgalvoto pārsniegšanu, piemēram, dabiskos avotus un ceļu nokaisīšanu ar smiltīm vai sāli ziemā. Otrkārt, minētās direktīvas 22. panta 2. punktā ir paredzēti nosacījumi, ar kādiem atkarībā no konkrētās situācijas kādā zonā vai aglomerācijā, piemēram, izkliedes īpatnību vai nelabvēlīgu klimatisko apstākļu dēļ, dalībvalstij uz ierobežotu laiku var tikt piešķirts atbrīvojums no pienākuma nodrošināt atbilstību minētajiem robežlielumiem, un tas var tikt piešķirts pēc pārbaudes, kurā, kā izriet no šā panta 4. punkta, ņem vērā arī dalībvalsts un Savienības veikto pasākumu aplēsto ietekmi uz apkārtējā gaisa kvalitāti dalībvalstīs patlaban un nākotnē.

86 No tā izriet – ja Komisija sniedz informāciju, kas dod iespēju konstatēt Direktīvas 2008/50 13. pantā – kopsakarā ar tās XI pielikumu – noteikto dienas un gada robežlielumu pārsniegumu attiecīgajās zonās un aglomerācijās, uz kurām attiecas tās prasība, tajā norādītajā laikposmā dalībvalsts nevar – ja vien tai nav piešķirts atbrīvojums uz iepriekšējā punktā minēto normu pamata un ar tajās paredzētajiem nosacījumiem – balstīties uz šādiem apstākļiem, lai noliegtu apgalvotās pienākumu neizpildes attiecināmību un tādējādi atbrīvotos no to nepārprotamo pienākumu ievērošanas, kuri tai ir bijuši jāievēro kopš 2005. gada 1. janvāra atbilstoši Direktīvas 1999/30 5. pantam un tās III pielikumam un pēc tam – atbilstoši Direktīvas 2008/50 13. pantam un tās XI pielikumam.

87 Tiklīdz ir veikts šāds konstatējums – kā šajā gadījumā – un ja trūkst Itālijas Republikas sniegtu pierādījumu par ārkārtas apstākļu esamību, no kuru sekām neesot iespējams izvairīties, neraugoties uz pienācīgu rūpību, nav nozīmes tam, vai šī pienākumu neizpilde izriet no tās dalībvalsts gribas, uz kuru šī pienākumu neizpilde ir attiecināma, no tās pieļautās neuzmanības vai arī no tehniskām vai strukturālām grūtībām, kas tai radušās (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2012. gada 19. decembris, Komisija/Itālija, C-68/11, EU:C:2012:815, 63. un 64. punkts, kā arī 2019. gada 24. oktobris, Komisija/Francija (Slāpekļa dioksīda robežlielumu pārsniegšana), C-636/18, EU:C:2019:900, 42. punkts).

88 Konkrētāk, attiecībā uz Itālijas Republikas argumentu, ka Eiropas politika transporta jomā esot veicinājusi PM_{10} robežlielumu pārsniegšanu Itālijā, it īpaši tādēļ, ka tajā neesot ņemta vērā slāpekļa dioksīda emisija, ko īstenībā rada transportlīdzekļi, it īpaši transportlīdzekļi ar dīzeļmotoru, ir konstatējams, ka šī prasība sakarā ar pienākumu neizpildi ir par PM_{10} koncentrācijas līmeņiem, nevis par slāpekļa dioksīda koncentrācijas līmeņiem. Turklāt Tiesa jau ir nospriedusi – papildus tam, ka ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 715/2007 (2007. gada 20. jūnijs) par tipa apstiprinājumu mehāniskiem transportlīdzekļiem attiecībā uz emisijām no vieglajiem pasažieru un komerciālajiem transportlīdzekļiem (Euro 5 un Euro 6) un par piekļuvi transportlīdzekļa remonta un tehniskās apkopes informācijai (OV 2007, L 171, 1. lpp.) ieviestajiem standartiem pakļautie mehāniskie transportlīdzekļi nav vienīgais slāpekļa dioksīda – nedz arī PM_{10} daļiņu – emisiju avots, Savienības tiesiskais regulējums, kas piemērojams mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājumam, neatbrīvo dalībvalstis no pienākuma ievērot Direktīvā 2008/50 noteiktos robežlielumus, balstoties uz zinātniskajiem datiem un dalībvalstu pieredzi, lai atspoguļotu līmeni, kuru Eiropas Savienība un dalībvalstis atzinušas par atbilstošu, lai izvairītos no gaisa piesārņotāju kaitīgās ietekmes uz cilvēku veselību un vidi kopumā, novērstu vai samazinātu to (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 24. oktobris, Komisija/Francija (Slāpekļa dioksīda robežlielumu pārsniegšana), C-636/18, EU:C:2019:900, 48. punkts).

89 Turklāt topogrāfiskās un klimatiskās īpatnības, kas ir īpaši nelabvēlīgas piesārņojošo vielu izkliedei un kas varētu būt raksturīgas attiecīgajām zonām un aglomerācijām, liedz attiecīgo dalībvalsti atbrīvot no atbildības par PM_{10} robežlielumu pārsniegšanu; gluži pretēji – tās ir uzskatāmas par datiem, kuri saskaņā ar Direktīvas 2008/50 XV pielikuma A iedaļas 2. punkta c) un d) apakšpunktu ir jāņem vērā, izstrādājot gaisa kvalitātes uzlabošanas plānus, kurus saskaņā ar šīs direktīvas 23. pantu šai dalībvalstij ir pienākums izstrādāt attiecībā uz šīm zonām vai aglomerācijām, lai robežlieluma pārsniegšanas gadījumā panāktu tā ievērošanu.

90 Turklāt attiecībā uz argumentu, ka Komisija esot kavējusies veikt vajadzīgos pasākumus Direktīvas 2008/50 mērķu īstenošanai, nākas konstatēt, ka tas arī nevar atbrīvot Itālijas Republiku no atbildības par to pienākumu neizpildi, kas tai uzlikti ar šīs direktīvas 13. panta 1. punktu kopsakarā ar tās XI pielikumu (spriedums, 2019. gada 24. oktobris, Komisija/Francija (Slāpekļa dioksīda robežlielumu pārsniegšana), C-636/18, EU:C:2019:900, 47. punkts).

91 Attiecībā uz argumentu par Direktīvas 2008/50 13., 22. un 23. pantā, kā arī tās XI pielikumā iekļautās norādes par "pielaides robežu" tvērumu, ka koncentrācijas robežlielumu ievērošanā vienmēr ir jāņem vērā šī pielaides robeža un līdz ar to šī direktīva būtu pārkāpta vienīgi tad, ja būtu pierādīts, ka pārsniegums pārsniedz minēto robežu, ir konstatējams, ka saskaņā ar minētās direktīvas 2. panta 7. punkta formulējumu "pielaides robeža" ir procentos izteikts robežlieluma pārsniegums, kas pieļaujams "saskaņā ar [Direktīvas 2008/50] nosacījumiem". Tomēr šādas robežas piemērošana ir iespējama vienīgi divos gadījumos, kas minēti šīs direktīvas 22. panta 1. un 2. punktā, kā tieši formulēts šā paša panta 3. punktā.

92 Attiecīgi Direktīvas 2008/50 22. panta 1. un 2. punkts pieļauj ne vairāk kā par pieciem gadiem atlikt termiņu, kas noteikts robežlielumu ievērošanai attiecībā uz slāpekļa dioksīdu vai benzolu, vai, ņemot vērā attiecīgās zonas konkrēto situāciju, līdz 2011. gada 11. jūnijam atbrīvot no pienākuma piemērot PM_{10} robežlielumus, kuri izriet no šīs direktīvas XI pielikuma. Jebkurā gadījumā ar šā 22. panta 4. punktu dalībvalstīm ir uzlikts pienākums sniegt Komisijai šādu paziņojumu, kam katrā ziņā ir pievienots gaisa kvalitātes uzlabošanas plāns, un ir uzskatāms, ka "attiecīgie nosacījumi [1. vai 2. punkta piemērošanai] ir ievēroti" vienīgi tad, ja deviņu mēnešu laikā pēc minētā paziņojuma saņemšanas Komisija nav paudusi iebildumus.

93 Līdz ar to vienīgi tad, ja saskaņā ar šīs direktīvas 22. panta 4. punkta otro daļu deviņos mēnešos no minētā paziņojuma saņemšanas dienas Komisija nav cēlusi iebildumus, skaitot no šajā normā paredzētā paziņojuma, dalībvalstij var tikt piešķirta pielaides robeža. Turklāt attiecībā uz PM_{10} koncentrāciju šāda pielaides robeža katrā ziņā būtu uzskatāma par pārejas pasākumu, ko var piemērot tikai līdz 2011. gada 11. jūnijam, kā izriet no minētās direktīvas 22. panta 2. punkta formulējuma. Tātad šī norma vairs nerada nekādas juridiskas sekas.

94 Ir konstatējams, ka Itālijas Republikai nav piešķirta neviena pielaides robeža uz Direktīvas 2008/50 22. panta 3. un 4. punkta pamata, līdz ar to arī šis Itālijas Republikas izvirzītais arguments nevar tikt atbalstīts.

95 Attiecībā uz Itālijas Republikas argumentu, ka, pirmkārt, apstāklis, ka Komisijas izvirzītie iebildumi attiecas tikai uz 17 % no valsts teritorijas – tas līdz ar to pats par sevi izslēdzot šīs direktīvas 13. panta pārkāpumu, kas esot iedomājams vienīgi tad, ja PM_{10} robežlielumi ir pārsniegti visā valsts teritorijā –, un, otrkārt, atšķirības starp lielumiem, kuri reģistrēti monitoringa stacijās, kas atrodas vienā un tajā pašā zonā, pretēji tam, ko apgalvo Komisija, esot nozīmīgas, ir konstatējams, ka PM_{10} robežlielumu pārsniegums kaut vai tikai vienā zonā pats par sevi ir pietiekams, lai varētu konstatēt to pienākumu neizpildi, kuri noteikti Direktīvas 2008/50 13. panta 1. punktā kopsakarā ar tās XI pielikumu (spriedums, 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 72. punkts un tajā minētā judikatūra).

96 Minēto normu pārkāpums šajā kontekstā tiek pārbaudīts zonu un aglomerāciju mērogā, un pārsniegšana ir jāizvērtē attiecībā uz katru zonu vai aglomerāciju, balstoties uz katrā monitoringa stacijā veiktajiem mērījumiem. Tiesa šajā ziņā ir nospriedusi, ka Direktīvas 2008/50 13. panta 1. punkts un 23. panta 1. punkts ir jāinterpretē, ņemot vērā tiesiskā regulējuma, kurā tā ietilpst, vispārējo sistēmu un mērķi, tādējādi, ka, lai varētu konstatēt, ka par kalendāro gadu aprēķināts vidējais rādītājs pārsniedz šīs direktīvas XI pielikumā noteiktu robežlielumu, pietiek, ka šo lielumu pārsniedz vienā atsevišķā paraugu ņemšanas vietā izmērīts piesārņojuma līmenis (spriedumi, 2019. gada

26. jūnijs, *Craeynest* u.c., C-723/17, EU:C:2019:533, 60., 66. un 68. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 73. punkts).

97 Tādējādi no šīs judikatūras izriet, ka nepastāv *de minimis* slieksnis attiecībā uz to zonu skaitu, kurās var tikt konstatēts pārsniegums, vai attiecībā uz konkrētas zonas to monitoringa staciju skaitu, kurās reģistrēti pārsniegumi (spriedums, 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 74. punkts). Turklāt no lietas materiāliem izriet, ka zonās, uz kurām attiecas šī prasība, atrodas Itālijas vislielākās aglomerācijas, kurās dzīvo vairāki desmiti miljonu iedzīvotāju. Šā fakta ignorēšana būtu pielīdzināma Direktīvas 2008/50 mērķu, it īpaši mērķa aizsargāt cilvēku veselību, kā arī vidi kopumā, neievērošanai.

98 No iepriekš izklāstītā izriet, ka pirmais iebildums ir jāatzīst par pamatotu.

Par otro iebildumu, ar ko tiek apgalvots, ka ir pārkāpts Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkts gan atsevišķi, gan kopsakarā ar tās XV pielikuma A iedaļu

Lietas dalībnieku argumenti

99 Ar otro iebildumu Komisija apgalvo, ka Itālijas Republika kopš 2010. gada 11. jūnija nav izpildījusi savus pienākumus, kas noteikti Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punktā, to skatot atsevišķi un kopsakarā ar tās XV pielikuma A iedaļu, tostarp šīs direktīvas 23. panta 1. punkta otrajā daļā minēto pienākumu nodrošināt, lai PM_{10} robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks.

100 Vispirms – Komisija apgalvo, ka galvenokārt no Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta izriet divi pienākumi, proti, pirmkārt, pienākums pieņemt atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka pārsniegšanas laikposms ir pēc iespējas īsāks, un, otrkārt, pienākums gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos iekļaut satura minimumu, kas noteikts šīs direktīvas XV pielikuma A iedaļā.

101 Komisija uzsver, ka ar Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punktu ir izveidota tieša saikne starp PM_{10} robežlielumu pārsniegšanu, no vienas puses, tas ir, to pienākumu neizpildi, kuri paredzēti šīs direktīvas 13. panta 1. punktā kopsakarā ar tās XI pielikumu, un gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu izstrādi, no otras puses.

102 Komisija uzskata, ka šajā kontekstā katrā atsevišķā gadījumā ir jāizvērtē attiecīgās dalībvalsts izstrādātie gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni, lai pārliecinātos par to atbilstību Direktīvas 2008/50 23. pantam. Šīs izvērtēšanas ietvaros – lai gan dalībvalstīm ir rīcības brīvība izvēlēties veicamos pasākumus, tiem katrā ziņā ir jābūt tādiem, lai robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks.

103 Lai noskaidrotu, vai gaisa kvalitātes uzlabošanas plānā ir paredzēti atbilstīgi pasākumi, lai robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks, Komisija apgalvo, ka ir jāņem vērā vairāki faktori, piemēram, faktori, kas atvasināti no Tiesas pastāvīgās judikatūras.

104 Pirmkārt, tas, ka Tiesa robežlielumu pārsniegumu vairākus gadus kvalificējusi kā "sistemātisku un ilgstošu", pats par sevi – bez vajadzības detalizēti pārbaudīt attiecīgās dalībvalsts izstrādātos gaisa kvalitātes uzlabošanas plānus – pierāda, ka šajā gadījumā šī dalībvalsts nav īstenojusi atbilstošus un efektīvus pasākumus, lai PM_{10} robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu "pēc iespējas īsāks" (spriedums, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 115.–117. punkts).

105 Otrkārt, robežlielumu ilgstoša pārsniegšana būtu uzskatāma par svarīgu norādi par to, ka attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi savu pienākumu, kas noteikts Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta otrajā daļā. Kā Tiesa norādījusi savā 2018. gada 22. februāra spriedumā Komisija/Polija (C-336/16,

EU:C:2018:94, 99. punkts), izvērtējot gaisa kvalitātes plānus, esot jāņem vērā arī robežlielumu turpmāk sagaidāmo pārsniegumu lēstais ilgums, un īpaši ilgu termiņu varot attaisnot vienīgi ar ārkārtas apstākļiem.

106 Treškārt, esot jāņem vērā robežlielumu pārsnieguma absolūtais apmērs. Jo ilgāks ir lielas amplitūdas pārsnieguma ilgums, jo vairāk tas liecinot, ka jau veiktie pasākumi nav lietderīgi gaisa kvalitātes uzlabošanai.

107 Ceturtkārt, tādu koncentrācijas līmeņu, kuri jau pārsniedz Direktīvā 2008/50 pieļautos robežlielumus, pieaugoša tendence vai būtiska svārstīguma neesamība esot uzskatāma par papildu elementu, kas liecina par veikto pasākumu neatbilstīgumu.

108 Piektkārt, esot jāņem vērā gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu formālais saturs, konkrētāk, jautājums, vai tajos ir iekļauta visa nepieciešamā informācija, kas norādīta Direktīvas 2008/50 XV pielikuma A iedaļā. Viena vai vairāku šo informācijas elementu trūkums nepārprotami liecinot par to, ka šie plāni neatbilst tās 23. pantam.

109 Sestkārt, gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu saturs pēc būtības, konkrētāk, šajos plānos uzrādītās diagnostikas pielāgošana paredzētajiem pasākumiem, izvērtējums par visiem iespējamiem pasākumiem un to ierobežojošo vai tikai rosinošo būtību, kā arī to īstenošanai paredzētā finansējuma avoti esot faktori, kas būtu jāņem vērā, izvērtējot minētos plānus.

110 Šajā kontekstā Komisija norāda, ka, lai gan dalībvalstīm ir rīcības brīvība izvēlēties īstenojamos pasākumus, šāda brīvība ir strikti ierobežota, jo tām esot jāparedz un jāizpilda visi iespējamie pasākumi, proti, tādi, ar kuriem iespējams iedarbīgi un lietderīgā laikā novērst robežlielumu pārsniegumus.

111 Komisija, pārbaudījusi gaisa kvalitātes uzlabošanas plānus par visām zonām, uz kurām attiecas tās prasība, ņemot vērā šā sprieduma 104.–109. punktā minētos faktorus, uzskata, ka šie plāni tika pieņemti, pārkāpjot Direktīvas 2008/50 23. pantu, jo tie nedodot iespēju nedz nodrošināt, ka tiek ievēroti PM_{10} robežlielumi, nedz nodrošināt, lai šo robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu "pēc iespējas īsāks". Turklāt šī pieņemšana esot notikusi pretrunā šīs direktīvas 23. pantam kopsakarā ar XV pielikuma A iedaļu, jo daži gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni, kurus pieņēmuši atsevišķi Itālijas reģioni, neietverot nepieciešamo informāciju, kas minēta šajās normās.

112 Itālijas Republika apgalvo, ka Komisija attiecībā uz otro iebildumu sniedz vispārīgus datus, kuros nav ņemta vērā katras aplūkojamās Itālijas zonas vai aglomerācijas konkrētā situācija, bet drīzāk tikai formulēti induktīvi, ģenēriski, formāli un sistemātiski iebildumi bez PM_{10} robežlielumu pārsniegšanas cēloņu izvērtējuma un gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos paredzēto pasākumu tehniskas pielāgošanas pārsniegumu izbeigšanas nolūkā. Īstenībā Komisija tikai iebilst pret to, ka šajos plānos, kuri gan – neapstrīdami – esot spēkā, nav paredzēta šā pārsnieguma izbeigšana termiņā, kas – pēc pašas Komisijas subjektīva novērtējuma – būtu "pēc iespējas īsāks".

113 Itālijas Republika šajā ziņā precizē, ka, pirmkārt, Komisija izmanto vispārīgas un ģenēriskas norādes par noviržu ilgumu un amplitūdu starp reģistrētajiem koncentrācijas līmeņiem un Savienības tiesību normās paredzētajiem maksimālajiem lielumiem. Šie dati esot derīgi ikvienam gaisa kvalitātes uzlabošanas plānam, un kā tādi tie neesot saderīgi ar kazuistisku, rūpīgu izvērtējumu par noviržu cēloņiem un veiktajiem pasākumiem.

114 Otrkārt, Komisija neesot izvērtējusi pasākumus, kurus dalībvalstu iestādes veikušas, ņemot vērā Eiropas principus, kas piemērojami gaisa attīrīšanas jomā, it īpaši principu par līdzsvaru starp plašas sabiedrības interesēm un privātajām interesēm, kā arī samērīguma principu.

115 Attiecībā uz pēdējo minēto principu Itālijas Republika uzsver, ka dalībvalsts nevar veikt pasākumus, kas ir sociālā un saimnieciskā ziņā neizturami vai kas varētu aizskart Savienības tiesību pamatvērtības, piemēram, preču brīvu apriti un personu pārvietošanās brīvību, uzņēmējdarbības brīvību vai tiesības uz sabiedriskajiem pakalpojumiem, piemēram, mājokļa apkures pieejamību, pat ja šie pasākumi būtu vienīgie, kas varētu dot iespēju paredzētajos termiņos sasniegt robežlielumus.

116 Itālijas Republika atgādina, ka dalībvalstu iestādēm ir liela rīcības brīvība izvēlēties pasākumus, ar kuriem paredzēts sasniegt Savienības tiesību normās noteiktos mērķus, un ka šo valsts izvēli var apstrīdēt vienīgi tad, ja tajā pieļauta kļūda faktisko apstākļu vērtējumā vai ja tā ir acīmredzami neracionāla, jo tā šo mērķu sasniegšanai būtu nepārprotami neatbilstīga, vai ja būtu iespējams šos pasākumus aizstāt ar citiem pasākumiem, kuri neietekmē Savienības likumdevēja nostiprinātās pamatbrīvības.

117 Norādot uz subsidiaritātes principu, Itālijas Republika apgalvo, ka dalībvalstu iestādēm atbilstoši savai kompetencei ir jāapsver un jāapstiprina pasākumi, kas varētu mazināt piesārņojošo vielu koncentrāciju. Tātad Komisija nevarot rīkoties šo iestāžu vietā, bet tā arī nevarot apgalvot, ka pietiek vispārīgā veidā iebilst pret valsts veiktu pasākumu nepietiekamību, ja vien tā nepierāda, ka pēdējie minētie acīmredzami ir tehniski neatbilstīgi.

118 Itālijas Republika apgalvo, ka šajā kontekstā Komisija nav atzinusi, cik svarīgs ir Itālijā pašlaik notiekošais process, kurā paredzēts panākt atbilstību robežlielumiem un kurā tiek īstenoti iederīgi, samērīgi pasākumi, un no tā izsecina – ja, ņemot vērā principu par līdzsvaru starp publiskajām interesēm un privātajām interesēm, dažās zonās robežlielumi gaisa kvalitātes jomā varētu tikt ievēroti tikai nākamajos gados, šo apstākli nevar uzskatīt nedz par Direktīvas 2008/50 23. panta pārkāpumu, nedz par tās 13. panta pārkāpumu.

119 Šajā kontekstā Itālijas Republika apgalvo, ka, izvērtējot PM_{10} koncentrācijas apkārtējā gaisā samazināšanās attīstību, ir jāņem vērā mērījumi vairāku gadu gaitā, kuri dodot iespēju konstatēt PM_{10} koncentrācijas neto samazinājuma tendenci laikā no 2008. līdz 2016. gadam, un ka reģistrētās attīstības anomālija, kura konstatēta vienā vienīgā gadā, piemēram, 2015. gadā, kura neesot normāla un kuras cēlonis esot ārkārtēji klimatiskie apstākļi, nedodot iespēju secināt par uzlabošanās tendences apvērsumu.

120 Itālijas Republika šajā ziņā uzsver, ka īstenībā Direktīvas 2008/50 23. pantā nav paredzēts nekāds iepriekš noteikts laika grafiks robežlielumu sasniegšanai zonās, kurās šie robežlielumi ir pārsniegti. Gluži pretēji – saskaņā ar Savienības tiesību normu sistēmisko interpretāciju šis pants esot jāpiemēro, ņemot vērā samērīguma principu un robežlielumu ievērošanas panākšanas procesa "ilgtspējību". Ja prasības par to, lai šis laikposms būtu "pēc iespējas īsāks", būtu saistītas ar iepriekš noteiktiem termiņiem – kā uzskata Komisija – un ja vienīgie atbilstīgie pasākumi, ar kuriem šajos termiņos ir iespējams sasniegt robežlielumus, būtu sociāli un saimnieciski neizturami vai ar tiem varētu tikt aizskartas dažas Savienības tiesību pamatvērtības, valsts neizpildītu savu vispārīgo pienākumu nodrošināt līdzsvaru starp minētajiem lielumiem. Līdz ar to apstāklis, ka gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos ir paredzēts sasniegt robežlielumus relatīvi ilgā laikposmā, no šā skatpunkta raugoties, nav pretrunā nepieciešamībai nodrošināt, lai šo robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu "pēc iespējas īsāks".

121 Konkrētāk, attiecībā uz attiecīgo zonu un aglomerāciju reģionālajiem gaisa kvalitātes uzlabošanas plāniem Itālijas Republika apgalvo – ja vien tajos nav pausti svarīgi rezultāti, kuri sasniegti gaisa kvalitātes uzlabošanas procesā, kas visās attiecīgajās zonās norisinājās laikā no 2008. līdz 2016. gadam, tajā skaitā robežlielumu ievērošana konkrētās zonās, tie katrā atsevišķā gadījumā liecina arī par reģionālajos uzlabošanas plānos paredzēto pasākumu iedarbīgumu, minēto plānu formālo pilnīgumu, kā arī par Komisijas izmantoto prezumpciju nepamatotību un nespēju apliecināt, ka tajos minētie pasākumi nav iederīgi, ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt, lai pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks.

122 Komisija replikas rakstā iebilst pret Itālijas Republikas argumentu, ka Direktīvā 2008/50 neesot norādīts neviens "iepriekš noteikts grafiks" gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu pieņemšanai, ka šādi plāni netiek iesniegti "iepriekš noteiktos termiņos" un ka līdz ar to kompetentās iestādes esot tiesīgas izvēlēties minēto plānu pieņemšanas brīdi, kuru tās uzskata par atbilstīgu.

123 Komisija uzsver – Itālijas Republikas argumentācija izraisītu to, ka atbilstoši Direktīvas 2008/50 23. pantam tiktu atļauta šīs direktīvas 13. pantā minēto robežlielumu ievērošanas atlikšana *sine die*, jo tad būtu pietiekami attiecīgās dalībvalsts pieņemti pasākumi, kuri tai (vienai pašai) šķiet atbilstīgi. Šāda interpretācija gan minētās direktīvas 13. pantam, gan tās 23. pantam atņemot jebkādu lietderīgu iedarbību.

124 Šajā kontekstā Komisija atgādina, ka nepieciešamība nodrošināt tīru gaisu atbilst pamatinteresēm aizsargāt cilvēku veselību un ka kompetento iestāžu rīcības brīvībai esot jābūt saderīgai ar šo imperatīvu.

125 Komisija iebilst arī pret Itālijas Republikas argumentu, ka esot nepieciešams paredzēt ilgus termiņus – no pieciem līdz desmit gadiem –, lai dažādajos gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos paredzētie pasākumi varētu radīt savu iedarbību. Tā atgādina, ka attiecīgajai dalībvalstij katrā ziņā ir jāapstrīd norāde, kas uzskatāma par robežlielumu ilgstošu pārkāpumu, un ir jāpierāda, piemēram, ka tās gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni atbilst minētās direktīvas 23. panta 1. punkta un XV pielikuma A iedaļas prasībām.

126 Visbeidzot, Komisija noraida Itālijas Republikas pārmetumu par to, ka tā neesot katrā atsevišķā gadījumā izvērtējusi aplūkojamos gaisa kvalitātes uzlabošanas plānus un ka esot tikai izvirzījusi prezumpcijas par pienākumu neizpildi.

127 Proti, pat pēc detalizētas pārbaudes par katru no reģionālajiem gaisa kvalitātes uzlabošanas plāniem Komisija uzsver, ka Direktīvas 2008/50 23. pantā paredzētais pienākums nav izpildīts, citastarp apgalvojot, ka lielākā daļa Itālijas Republikas veikto pasākumu iedarbību rada tikai pēc vairākiem gadiem un līdz ar to robežlielumi nevarētu tikt sasniegti pirms 2020. gada vai 2025. gada, vai pat pirms 2030. gada.

128 Itālijas Republika atbildes rakstā uz repliku apgalvo, ka Komisija nevar būt apmierināta ar to, ka ļoti vispārīgā veidā tiek apstrīdēts reģionālajā plānošanā paredzēto termiņu pārmērīgais ilgums. Šai iestādei drīzāk vajadzēja norādīt iemeslus, kuru dēļ konkrētajā saimnieciskajā un sociālajā kontekstā pasākumi, kurus gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos paredzējušas vietējās pašvaldības, esot acīmredzami nesaprātīgi. Tātad kritēriji, kurus Komisija izvēlējusies tam, lai novērtētu, vai ir ievērots Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkts, esot acīmredzami neiederīgi un radot pārmērīgu spiedienu uz gaisa kvalitātes mērķu īstenošanas termiņu ilgumu. Turklāt tā precizē, ka tās arguments par "iepriekš noteikta grafika" trūkumu Direktīvā 2008/50 nav saistīts ar gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu pieņemšanu, bet gan ar šādos plānos paredzēto mērķu īstenošanu.

129 Tā arī uzsver, ka tai nevar pārmest nekādu kavēšanos gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu pieņemšanā, un atkārto katrā minētajā reģionālajā plānā paredzēto ilgtspējīgo un samērīgo pasākumu iedarbīgumu, ko apliecina PM_{10} koncentrācijas sarūkošās tendences zonās, uz kurām attiecas šī prasība.

Tiesas vērtējums

130 No Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta otrās daļas izriet, ka tad, ja PM_{10} robežlielumi ir pārsniegti pēc to sasniegšanai noteiktā termiņa iestāšanās, attiecīgajai dalībvalstij ir jāizstrādā gaisa kvalitātes uzlabošanas plāns, lai izpildītu konkrētas prasības.

131 Tādējādi šādā gaisa kvalitātes uzlabošanas plānā ir jāparedz atbilstīgi pasākumi, lai robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks, un tajā var iekļaut īpašus pasākumus, lai aizsargātu paaugstināta riska iedzīvotāju grupas, tostarp bērnus. Papildus tam saskaņā ar Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta trešo daļu minētajā gaisa kvalitātes uzlabošanas plānā iekļauj vismaz šīs direktīvas XV pielikuma A iedaļā minēto informāciju un var iekļaut tās 24. pantā minētos pasākumus. Šo plānu tūlīt dara zināmu Komisijai, bet ne vēlāk kā divus gadus pēc tā gada beigām, kad novērots pirmais pārsniegums.

132 Kā izriet no Tiesas pastāvīgās judikatūras, Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punktam ir vispārējāka piemērošanas joma, kas nav ierobežota laikā, jo tas ir piemērojams jebkuram šajā direktīvā noteikto piesārņojošo vielu robežlielumu pārsniegumam pēc tās piemērošanai noteiktā termiņa iestāšanās neatkarīgi no tā, vai tas noteikts ar minēto direktīvu vai arī to ir noteikusi Komisija saskaņā ar šīs direktīvas 22. pantu (spriedumi, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 104. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 114. punkts un tajā minētā judikatūra).

133 Ir arī jānorāda, ka ar Direktīvas 2008/50 23. pantu ir nodibināta tieša saikne starp Direktīvas 2008/50 13. panta 1. punktā kopsakarā ar tās XI pielikumu noteikto PM_{10} robežlielumu pārsniegšanu, no vienas puses, un gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu izstrādi, no otras puses (spriedumi, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 83. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 115. punkts un tajā minētā judikatūra).

134 Šos plānus var izstrādāt, vienīgi balstoties uz līdzsvaru starp piesārņojuma riska samazināšanas mērķi un dažādajām pastāvošajām sabiedriskajām un privātajām interesēm (spriedumi, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 106. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 116. punkts un tajā minētā judikatūra).

135 Līdz ar to apstāklis, ka dalībvalsts pārsniedz PM_{10} robežlielumus, vien nav pietiekams, lai atzītu, ka šī dalībvalsts nav izpildījusi Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta otrajā daļā paredzētos pienākumus (spriedumi, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 107. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 117. punkts un tajā minētā judikatūra).

136 Tomēr no Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta otrās daļas izriet, ka, lai gan dalībvalstīm ir rīcības brīvība, kādus pasākumus noteikt, tiem katrā ziņā ir jābūt tādiem, lai robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks (spriedumi, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 109. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 118. punkts un tajā minētā judikatūra).

137 Šādos apstākļos, katru gadījumu analizējot atsevišķi, ir jāpārbauda, vai attiecīgās dalībvalsts izstrādātie gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni atbilst Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta otrajai daļai (spriedumi, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 108. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 119. punkts un tajā minētā judikatūra).

138 Vispirms – šajā lietā ir konstatējams, ka Itālijas Republika sistemātiski un ilgstoši nav izpildījusi savus pienākumus, kuri izriet no Direktīvas 2008/50 13. panta 1. punkta kopsakarā ar tās XI pielikumu, attiecīgajās zonās un aglomerācijās, uz kurām attiecas šī prasība, no 2008. līdz 2017. gadam, par ko liecina arī pirmā Komisijas izvirzītā iebilduma pārbaude.

139 Ir jāatgādina, ka šajā kontekstā Direktīvā 2008/50 paredzēto robežlielumu pārsniegšanas gadījumā pienākums pierādīt, ka gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni ietver atbilstīgus pasākumus attiecībā uz to, lai pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks, attiecīgajai dalībvalstij ir kopš 2010. gada 11. jūnija. Tā kā šādi pārsniegumi jau bija konstatēti šajā dienā vai pat pirms tās teju visās zonās un aglomerācijās, uz kurām attiecas šī prasība, un katrā ziņā vismaz vienā zonā vai aglomerācijā, uz kurām attiecas katrs reģionālais gaisa kvalitātes uzlabošanas plāns, kas iesniegts šajā tiesvedībā sakarā ar pienākumu neizpildi, no minētās dienas Itālijas Republikai, kurai bija jāievieš normatīvie un administratīvie akti, kas nepieciešami, lai panāktu atbilstību Direktīvai 2008/50 atbilstoši tās 33. panta 1. punktam, bija pienākums pēc iespējas ātri apstiprināt un izpildīt atbilstīgus pasākumus, pamatojoties uz šīs direktīvas 23. panta 1. punktu.

140 Taču no lietas materiālos iekļautajiem datiem izriet, ka, pirmkārt, gaisa kvalitātes uzlabošanas plāns attiecībā uz Sicīlijas reģionu tika pieņemts 2018. gada 18. jūlijā, tas ir, pēc dienas, kad beidzās 2017. gada 28. jūnija argumentētajā atzinumā noteiktais termiņš, kā Itālijas Republika to apliecina savā iebildumu rakstā, savukārt vienā zonā, kas ietilpst šajā reģionā, $PM_{10\ dien}$as robežlielumu pārsniegumi bija konstatēti no 2008. gada. Attiecībā uz pārējiem reģioniem, kuri ietilpst zonās un aglomerācijās, uz kurām attiecas šī prasība, no minētajiem datiem var izsecināt, ka minētā termiņa izbeigšanās brīdī Itālijas Republika tomēr bija pieņēmusi gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu, kā arī veikusi dažādus pasākumus, ar kuriem paredzēts uzlabot gaisa kvalitāti.

141 Otrkārt, ir jāuzsver, ka saskaņā ar Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta trešo daļu gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos iekļauj vismaz šīs direktīvas XV pielikuma A iedaļā minēto informāciju. Taču no lietas materiālos iekļautajiem datiem izriet, ka reģionālie gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni attiecībā uz Umbrijas, Lacio, Kampānijas un Apūlijas reģioniem neietver norādi uz termiņu, kas paredzēts gaisa kvalitātes mērķu īstenošanai. Turklāt attiecībā uz vairākiem Itālijas Republikas minētajiem pasākumiem šie dati joprojām nedod iespēju konstatēt, vai tie aptver zonas un aglomerācijas, uz kurām attiecas šī prasība, kāds ir to izpildes grafiks vai to sagaidāmā ietekme uz gaisa kvalitātes uzlabošanos.

142 Treškārt, reģionālajos plānos, kuros paredzēti termiņi ar gaisa kvalitāti saistītu mērķu sasniegšanai, ir minēts īstenošanas ilgums, kas var būt vairāki gadi, proti, dažkārt divi gadu desmiti pēc PM_{10} robežlielumu stāšanās spēkā. Proti, attiecībā uz Emīlijas-Romanjas un Toskānas reģioniem aplēstais termiņš ar gaisa kvalitāti saistīto mērķu sasniegšanai ir 2020. gads, attiecībā uz Venēcijas un Lombardijas reģioniem – 2025. gads un attiecībā uz Pjemontas reģionu – 2030. gads.

143 Ceturtkārt, no satura pārbaudes par reģionālajiem gaisa kvalitātes uzlabošanas plāniem, kas iesniegti šajā tiesvedībā sakarā ar pienākumu neizpildi un kas, protams, liecina par Itālijas Republikā pašlaik notiekošo procesu, ar ko paredzēts sasniegt robežlielumus, izriet, ka tajos paredzētie pasākumi, it īpaši tie, ar kuriem paredzēts veikt strukturālas izmaiņas, konkrēti ņemot vērā galvenos piesārņojuma faktorus zonās un aglomerācijās un zinot minēto robežvērtību pārsniegumus no 2008. gada, absolūtajā vairākumā gadījumu tika paredzēti tikai minēto plānu nesenajā atjaunināšanā, tātad tikai īsi pirms atbildēšanai uz argumentēto atzinumu paredzētā termiņa beigām vai pat pēc šā termiņa beigām, vai joprojām ir pieņemšanas vai plānošanas stadijā. Tātad papildus tam, ka šie pasākumi tika apstiprināti vismaz sešus gadus pēc tam, kad bija stājies spēkā pienākums paredzēt atbilstīgus pasākumus, ar kuriem būtu iespējams izbeigt minētos pārsniegumus pēc iespējas īsā laikposmā, bieži vien tiem bija paredzēts īpaši ilgs īstenošanas termiņš.

144 Piektkārt, ciktāl Itālijas Republika, pamatojot reģionālajos plānos paredzēto pasākumu atbilstīgumu, norāda uz neto tendenci, ka reģistrētā gaisa kvalitāte uzlabojas visā Itālijas teritorijā un it īpaši pēdējos gados, un norāda, ka, lai konstatētu šo tendenci, varētu tikt ņemti vērā dati par 2017. gadu, vispirms ir jānorāda, ka daudzi dati, kurus šī dalībvalsts iesniegusi savas argumentācijas pamatošanai, neattiecas uz zonām un aglomerācijām, uz kurām attiecas šī prasība.

145 Tomēr, lai gan ilgtermiņa skatījumā dažās no tām varēja novērot robežlielumu pārsniegumu līmeņa nelielu samazinājumu, vispirms – līdzīgi tam, kas norādīts šā sprieduma 74. punktā, – ir jāatgādina, ka 2017. gadā pienākums nepārsniegt $PM_{10\ dien}$as robežlielumu vairāk par 35 reizēm viena gada laikā tika ievērots tikai divās no 27 zonām un aglomerācijām, uz kurām attiecas šī prasība. Turpinot – absolūtajā vairākumā attiecīgo zonu un aglomerāciju šie dati liecina par minētā robežlieluma pārsniegumu skaita pieaugumu 2017. gadā salīdzinājumā ar 2016. gadu, kurā katrā ziņā nevarēja novērot minētā skaita ievērošanu. Turklāt jau $PM_{10\ dien}$as robežlieluma pārsniegumu skaits vien vairākās attiecīgajās zonās un aglomerācijās 2017. gadā bija gandrīz tikpat liels kā 2010. gadā, bet dažās zonās atļauto pārsniegumu skaits tika pārsniegts divkāršā vai pat trīskāršā apmērā. Papildus tam attiecībā uz $PM_{10\ gad}$a robežlielumu no šiem pašiem datiem izriet, ka gandrīz visās attiecīgajās zonās Pjemontas un Lombardijas reģionos ir novērots PM_{10} koncentrācijas palielinājums un ka vienīgi Lacio un Venēcijas reģionu attiecīgajās zonās, kā arī vienā zonā Lombardijas reģionā 2017. gadā vairs netika novēroti šo lielumu pārsniegumi.

146 Ņemot vērā šā sprieduma 138.–145. punktā minēto informāciju, ir jānorāda, ka Itālijas Republika acīmredzami nav lietderīgā laikā veikusi atbilstīgus pasākumus, kas dotu iespēju nodrošināt, lai attiecīgajās zonās un aglomerācijās PM_{10} robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks. Tātad $PM_{10\ dien}$as un gada robežlielumu pārsniegšana joprojām ir sistemātiska un ilgstoša un minētajās zonās ir ilgusi vismaz astoņus gadus, lai gan šai dalībvalstij ir pienākums veikt visus iederīgos un iedarbīgos pasākumus, lai izpildītu prasību, ka pārsniegšanas laikposmam ir jābūt pēc iespējas īsākam.

147 Šāda situācija pati par sevi – bez nepieciešamības detalizētāk pārbaudīt Itālijas Republikas izstrādātos gaisa kvalitātes uzlabošanas plānus – pierāda, ka šajā gadījumā šī dalībvalsts nav īstenojusi atbilstošus un efektīvus pasākumus, lai PM_{10} robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu "pēc iespējas īsāks" Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 117. punkts, kā arī 2020. gada 30. aprīlis, Komisija/Rumānija (PM_{10} robežvērtību pārsniegšana), C-638/18, nav publicēts, EU:C:2020:334, 123. punkts un tajā minētā judikatūra).

148 Runājot par Itālijas Republikas izvirzīto argumentu, ka attiecīgajai dalībvalstij ir nepieciešams paredzēt ilgus termiņus, lai dažādajos gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos paredzētie pasākumi varētu radīt iedarbību, un ka Direktīvā 2008/50 šajā ziņā nav paredzēts grafiks, ir konstatējams, ka ar šo apsvērumu nevienā gadījumā nevar attaisnot īpaši garu termiņu, kurā jāizbeidz tāda robežlielumu pārsniegšana kā šajā lietā aplūkojamā, kas katrā ziņā ir jāvērtē, ņemot vērā Direktīvā 2008/50 paredzētos atskaites laikpunktus, lai izpildītu tās pienākumus, vai – kā šajā gadījumā – ņemot vērā 2012. gada 19. decembra spriedumu Komisija/Itālija (C-68/11, EU:C:2012:815) un tātad 2008. gada 1. janvāri attiecībā uz PM_{10} robežlielumiem un 2010. gada 11. jūniju attiecībā uz gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu pieņemšanu, kā arī to, cik svarīgi ir ar šo direktīvu sasniedzamie mērķi cilvēku veselības un dabas vides aizsardzības jomā.

149 Šajā ziņā ir jānorāda – no Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punkta otrās daļas izriet, ka gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos paredzēto pasākumu atbilstīgums ir novērtējams pēc šo pasākumu spējas nodrošināt, lai pārsniegšanas laikposms būtu "pēc iespējas īsāks", un ka šīs prasības ir stingrākas nekā tās, kas bija piemērojamas iepriekš – atbilstoši Direktīvai 96/62, kurā bija tikai paredzēts, ka dalībvalstis "saprātīgā termiņā" veic pasākumus, ar kuriem paredzēts panākt gaisa kvalitātes atbilstību PM_{10} koncentrācijas robežlielumiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 88.–90. punkts).

150 Tātad tieši šādā kontekstā Direktīvas 2008/50 23. pantā ir noteikts – ja ir konstatēts PM_{10} robežlielumu pārsniegums, šādas situācijas dēļ attiecīgajai dalībvalstij pēc iespējas ātri vajag ne tikai pieņemt, bet arī īstenot atbilstīgus pasākumus saistībā ar gaisa kvalitātes uzlabošanas plāniem, un tātad šo robežlielumu pārsniegšanas gadījumā šai dalībvalstij piemītošo rīcības brīvību šajā kontekstā ierobežo šīs prasības.

151 Turklāt attiecībā uz Itālijas Republikas argumentu, ka tās noteiktie termiņi ir pilnā mērā pielāgoti strukturālajām izmaiņām, kuras nepieciešamas, lai izbeigtu apkārtējā gaisā konstatējamo PM_{10} robežlielumu pārsniegšanu, ar ko citastarp tiek uzsvērtas grūtības saistībā ar izaicinājumu, kuru veicamie ieguldījumi rada sociāli ekonomiskajai un budžeta jomai, un saistībā ar vietējām tradīcijām, ir jāatgādina, ka šai dalībvalstij ir jāpierāda, ka tās minētās grūtības saistībā ar PM_{10} robežlielumu pārsniegumu izbeigšanu būtībā ir tādas, kas izslēdz, ka varētu tikt noteikti īsāki termiņi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 22. februāris, Komisija/Polija, C-336/16, EU:C:2018:94, 101. punkts).

152 Tiesa, atbildot uz argumentiem, kas katrā ziņā ir salīdzināmi ar argumentiem, kurus šajā lietā izmantojusi Itālijas Republika, jau ir nospriedusi, ka strukturālām grūtībām, kas saistītas ar veicamo apjomīgo ieguldījumu sociāli ekonomiskajām sekām un ietekmi uz budžetu, nebija izņēmuma rakstura un tās pēc būtības bija tādas, kas izslēgtu īsāku pārsnieguma novēršanas termiņu noteikšanu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2019. gada 24. oktobris, Komisija/Francija (Slāpekļa dioksīda robežlielumu pārsniegšana), C-636/18, EU:C:2019:900, 85. punkts, kā arī pēc analoģijas – 2018. gada 22. februāris, Komisija/Polija, C-336/16, EU:C:2018:94, 101. punkts). Tas nevar būt pretrunā vietējām tradīcijām.

153 Šajā kontekstā, ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ir jānoraida arī Itālijas Republikas argumentācija, kas pamatota ar samērīguma principu, subsidiaritātes principu un principu par līdzsvaru starp plašas sabiedrības interesēm un privātajām interesēm, kas, tās ieskatā, dodot iespēju atļaut Direktīvā 2008/50 paredzēto robežlielumu ievērošanas termiņa atlikšanu pat uz ļoti ilgu laiku. Tiesa jau ir precizējusi, ka saskaņā ar šīs direktīvas 23. panta 1. punktu gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni ir jāizstrādā, balstoties uz līdzsvaru starp piesārņojuma riska samazināšanas mērķi un dažādajām pastāvošajām sabiedriskajām un privātajām interesēm (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2017. gada 5. aprīlis, Komisija/Bulgārija, C-488/15, EU:C:2017:267, 106. punkts, kā arī 2019. gada 24. oktobris, Komisija/Francija (Slāpekļa dioksīda robežlielumu pārsniegšana), C-636/18, EU:C:2019:900, 79. punkts).

154 Lai gan minētajā 23. panta 1. punktā nevar būt prasīts, ka Direktīvā 2008/50 paredzēto robežlielumu pārsnieguma gadījumā pasākumiem, kurus dalībvalsts veikusi, balstoties uz šo līdzsvaru, ir jānodrošina šo robežlielumu tūlītēja ievērošana, lai tie varētu tikt uzskatīti par atbilstīgiem, tomēr tas nenozīmē, ka šis 23. panta 1. punkts – interpretēts minētā principa gaismā – varētu būt uzskatāms par papildu gadījumu, kurā attiecīgā gadījumā notiek termiņa vispārīga pagarināšana *sine die*, lai ievērotu šos lielumus, ar kuriem paredzēts aizsargāt cilvēku veselību, un, kā jau norādīts šā sprieduma 81. punktā, minētās direktīvas 22. pants ir vienīgā norma, kurā ir paredzēta šā termiņa pagarināšanas iespējamība.

155 Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, ir konstatējams, ka Itālijas Republikas izvirzītie argumenti paši par sevi nevar attaisnot ilgos termiņus, kuros izbeidzami konstatētie robežlielumu pārsniegumi, ņemot vērā prasības, ar kurām paredzēts nodrošināt, lai pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks.

156 Visbeidzot, attiecībā uz Itālijas Republikas apgalvojumu, ka Komisijas izvirzītie iebildumi ir pārāk vispārīgi un ka dažādie gaisa kvalitātes uzlabošanas plāni netika izvērtēti katrā gadījumā atsevišķi, un ka līdz ar to šī iestāde esot izvirzījusi tikai prezumpcijas par pienākumu neizpildi, pietiek konstatēt, ka no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka Komisija aplūkojamo gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu neatbilstību Direktīvai 2008/50 konstatēja pēc tam, kad bija ņēmusi vērā dažādos šā sprieduma 138.–145. punktā minētos faktorus.

157 No tā izriet, ka Komisijas izvirzītais otrais iebildums ir jāatzīst par pieņemamu.

158 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, ir konstatējams, ka Itālijas Republika:

– sistemātiski un ilgstoši pārsniegdama PM_{10} robežlielumus un turpināda pārsniegt:

  – dienas robežlielumu no 2008. līdz 2017. gadam (ieskaitot) šādās zonās: IT1212 (Valles Delsako zona); IT1507 (bijusī zona IT1501, sanitārā zona – Neapoles un Kazertas teritorija); IT0892 (Emīlija-Romanja, Rietumu līdzenums); IT0893 (Emīlija-Romanja, Austrumu līdzenums);

IT0306 (Milānas aglomerācija); IT0307 (Bergāmo aglomerācija); IT0308 (Brešas aglomerācija); IT0309 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju A); IT0310 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju B); IT0312 (Lombardija, zemiene D); IT0119 (Pjemontas līdzenums); IT0120 (Pjemontas pakalne);

– no 2008. līdz 2016. gadam (ieskaitot) zonā IT1215 (Romas aglomerācija);

– no 2009. līdz 2017. gadam (ieskaitot) šādās zonās: IT0508 un IT0509 (bijusī zona IT0501, Venēcijas-Trevizo aglomerācija); IT0510 (bijusī zona IT0502, Padujas aglomerācija); IT0511 (bijusī zona IT0503, Vičencas aglomerācija), IT0512 (bijusī zona IT0504, Veronas aglomerācija); IT0513 un IT0514 (bijusī zona IT0505; zona A1 – Venēcijas province);

– no 2008. līdz 2013. gadam un pēc tam atkal no 2015. līdz 2017. gadam zonā IT0907 (Prato-Pistoijas zona);

– no 2008. līdz 2012. gadam un pēc tam atkal no 2014. līdz 2017. gadam zonās IT0909 (Arno upes ielejas ap Pizu [*Valdarno Pisano*] un Lukas līdzenuma zonas) un IT0118 (Turīnas aglomerācija);

– no 2008. līdz 2009. gadam un no 2011. līdz 2017. gadam zonās IT1008 (Terni ielejas zona) un IT1508 (bijusī zona IT1504, Benevento piekalnes zona);

– 2008. gadā un no 2011. līdz 2017. gadam zonā IT1613 (Apūlija – rūpnieciskā zona), kā arī no 2008. līdz 2012. gadam, 2014. gadā un 2016. gadā zonā IT1911 (Palermo aglomerācija); kā arī

– gada robežlielumu šādās zonās: IT1212 (Valle Delsako) no 2008. līdz 2016. gadam (ieskaitot); IT0508 un IT0509 (bijusī zona IT0501, Venēcijas-Trevizo aglomerācija) 2009., 2011. un 2015. gadā; IT0511 (bijusī zona IT0503, Vičencas aglomerācija) 2011., 2012. un 2015. gadā; IT0306 (Milānas aglomerācija) no 2008. līdz 2013. gadam un 2015. gadā; IT0308 (Brešas aglomerācija), IT0309 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju A) un IT0310 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju B) no 2008. līdz 2013. gadam, kā arī 2015. un 2017. gadā; IT0118 (Turīnas aglomerācija) no 2008. līdz 2012. gadam, kā arī 2015. un 2017. gadā,

nav izpildījusi savu pienākumu, kas izriet no Direktīvas 2008/50 13. panta kopsakarā ar tās XI pielikumu,

un,

kopš 2010. gada 11. jūnija neveikdama atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu PM_{10} robežlielumu ievērošanu visās šajās zonās, nav izpildījusi pienākumus, kas noteikti Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punktā, to skatot atsevišķi un kopsakarā ar šīs direktīvas XV pielikuma A iedaļu, un, konkrētāk, minētās direktīvas 23. panta 1. punkta otrajā daļā paredzēto pienākumu nodrošināt, lai gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos būtu iekļauti atbilstīgi pasākumi, ar kuriem iespējams panākt, ka robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks.

Par tiesāšanās izdevumiem

159 Saskaņā ar Tiesas Reglamenta 138. panta 1. punktu lietas dalībniekam, kuram spriedums nav labvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Komisija lūdza piespriest Itālijas Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā šai dalībvalstij spriedums ir nelabvēlīgs, Itālijas Republikai ir jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

1) Itālijas Republika, sistemātiski un ilgstoši pārsniegdama PM_{10} koncentrācijas robežlielumus un turpinādama pārsniegt:

– dienas robežlielumu:

– no 2008. līdz 2017. gadam (ieskaitot) šādās zonās: IT1212 (Valles Delsako zona); IT1507 (bijusī zona IT1501, sanitārā zona – Neapoles un Kazertas teritorija); IT0892 (Emīlija-Romanja, Rietumu līdzenums); IT0893 (Emīlija-Romanja, Austrumu līdzenums); IT0306 (Milānas aglomerācija); IT0307 (Bergāmo aglomerācija); IT0308 (Brešas aglomerācija); IT0309 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju A); IT0310 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju B); IT0312 (Lombardija, zemiene D); IT0119 (Pjemontas līdzenums); IT0120 (Pjemontas pakalne);

– no 2008. līdz 2016. gadam (ieskaitot) zonā IT1215 (Romas aglomerācija);

– no 2009. līdz 2017. gadam (ieskaitot) šādās zonās: IT0508 un IT0509 (bijusī zona IT0501, Venēcijas-Trevizo aglomerācija); IT0510 (bijusī zona IT0502, Padujas aglomerācija); IT0511 (bijusī zona IT0503, Vičencas aglomerācija), IT0512 (bijusī zona IT0504, Veronas aglomerācija); IT0513 un IT0514 (bijusī zona IT0505; zona A1 – Venēcijas province);

– no 2008. līdz 2013. gadam un pēc tam atkal no 2015. līdz 2017. gadam zonā IT0907 (Prato-Pistoijas zona);

– no 2008. līdz 2012. gadam un pēc tam atkal no 2014. līdz 2017. gadam zonās IT0909 (Arno upes ielejas ap Pizu [*Valdarno Pisano*] un Lukas līdzenuma zonas) un IT0118 (Turīnas aglomerācija);

– no 2008. līdz 2009. gadam un no 2011. līdz 2017. gadam zonās IT1008 (Terni ielejas zona) un IT1508 (bijusī zona IT1504, Benevento piekalnes zona);

– 2008. gadā un no 2011. līdz 2017. gadam zonā IT1613 (Apūlija – rūpnieciskā zona), kā arī no 2008. līdz 2012. gadam, 2014. gadā un 2016. gadā zonā IT1911 (Palermo aglomerācija); kā arī

– gada robežlielumu šādās zonās: IT1212 (Valle Delsako) no 2008. līdz 2016. gadam (ieskaitot); IT0508 un IT0509 (bijusī zona IT0501, Venēcijas-Trevizo aglomerācija) 2009., 2011. un 2015. gadā; IT0511 (bijusī zona IT0503, Vičencas aglomerācija) 2011., 2012. un 2015. gadā; IT0306 (Milānas aglomerācija) no 2008. līdz 2013. gadam un 2015. gadā; IT0308 (Brešas aglomerācija), IT0309 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju A) un IT0310 (Lombardija, līdzenums ar lielu urbanizāciju B) no 2008. līdz 2013. gadam, kā arī 2015. un 2017. gadā; IT0118 (Turīnas aglomerācija) no 2008. līdz 2012. gadam, kā arī 2015. un 2017. gadā,

nav izpildījusi savu pienākumu, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/50/EK (2008. gada 21. maijs) par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai 13. panta kopsakarā ar tās XI pielikumu,

un,

kopš 2010. gada 11. jūnija neveikdama atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu PM_{10} robežlielumu ievērošanu visās šajās zonās, nav izpildījusi pienākumus, kas noteikti Direktīvas 2008/50 23. panta 1. punktā, to skatot atsevišķi un kopsakarā ar šīs direktīvas XV pielikuma A iedaļu, un, konkrētāk, minētās direktīvas 23. panta 1. punkta otrajā daļā paredzēto pienākumu nodrošināt, lai gaisa kvalitātes uzlabošanas plānos būtu iekļauti atbilstīgi pasākumi, ar kuriem iespējams panākt, ka robežlielumu pārsniegšanas laikposms būtu pēc iespējas īsāks.

2) Itālijas Republika atlīdzina tiesāšanās izdevumus.

[Paraksti]